47ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 701 Կ. ՊՈԼԻՍ 14/27 ՕԳՈՍՏՈՍ 1903 ՇԻՆՈՂՇԱԲԹԻ 4 ՋԷՄԱԶԻՒԼ ԱՒԷՐ 1321 — 14 ԱՂԲԱԹՈՍ 1319

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԻՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅԾԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պաղչէ Ալի Ճատտէսի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր։

Մանզումէյի Էֆքիարը

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱԹԱՒՈՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزتهدر
صاحب امتیازی : اوهانس فریه
اداره خانهسی : باب عالی جادهسنده نومرو ۳۸

ԳԻՆԸ ԱՆՈՒՄԱՊԱՏՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղ.	50 ղ.
Դուրսերու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	13 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ,
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈԳԱՆՔԻ ԵՒ ՏՈՒՆԻ ԲԱՂՆԻՔՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Հին ժամանակները, երբ մարդիկ իրենց զաւակները կը կրթէին ամէն տեսակ մարմնամարզներով, լոգանքը իրաւամբ կը նկատուէր իրրեւ մին ամէնէն օգտակար մարմնամարզներէն զարգացնելու եւ զօրացնելու միանգամայն դրութիւնը։ Ուստի, մեր նախահայրերը, որոնց մէջ շատ յարգի էր լոգանքը, կը հաւատային թէ այդ մարմնամարզով հոգին կը ստանայ կորով քանի որ մարմինը կը կազդուրուի։ Այս բազմապատիկ պատճառներով նախնիք լոգանքը անհրաժեշտ կը նկատէին մարդուն, եւ լողալ չգիտցողը կ'արհամարհէին կարգալ գրել չգիտցողին հաւասար։ Մեր օրերուն ալ, թէեւ կարգալ գրել չգիտցողներուն թիւը դեռ ահագին է, սակայն աւելի մեծ է լողալ չգիտցողներուն թիւը։

Սակայն եւ այնպէս, լողալու արուեստը, ընդհանրապէս մարմինն կազմածը զօրացնելով հանդերձ, լողալ գիտցողին մէջնոյ կուսայ ինչ ինչ պարագաներու մէջ աղատելու անգութ մահուանէ մը, եւ երբեմն ալ օգտակար ըլլալու իր ընկերին։ Արդարեւ ցաւալի է տեսնել որ այս արուեստը մեր օրերուն այս ատիճան անփոյթ կ'առնուի, եւ արմանաւաստ հեղինակի մը ըսածին պէս, նաւատներուն երեք քառորդը կ'երեւի թէ անգիտակ են լողալու արուեստին, որ սակայն ա՛ինչափ օգտակար է իրենց համար և բոլոր նաւարկիներուն համար։ Առանց մտածել ուզելու այս արուեստին բոլոր պատմական մանրամասնութեանց մէջ, դիւրաւին կրնանք թէ ի՛նչ որ աղ ըլլայ լողալու կերպը կամ եղանակը, ըլլայ փրկելու վրայ բաղուկները տարածելով լողալու տեսակը, ըլլայ ջուրին վրայ մարմինը հաւասարակշռութեան մէջ պահելու համար գործածուած լողալու եղանակը, ամէն տեսակներն ալ շարժման մէջ կը դնեն վերի անդամներուն, վարի անդամներուն, ինչպէս նաեւ կուրծքին, կռնակին և սուրին որովայնին մկանունքները։ Ճիշտ այս կանոնաւոր շարժումներուն պատճառաւ է որ լողանքը մեր գործարանաւորութեան վրայ կը գրոյցմէ ընդհանուր քաղցրութիւն մը և ասով կը նպաստէ մնայուն բոլոր միանային դրութեան յառաջատուական և ատիճանաւոր զարգացման։

Այս բազմաղան շարժումներուն պատճառաւ է նաեւ որ լողանքի մարմնակրթանքը ստուգապէս կ'ազդէ մարմինն անտեսութեան բոլոր պաշտօններուն վրայ, կը բանայ ախորժակը, կը դիւրացնէ մարսողութիւնները, արեան շրջանը կը դրդռէ։ Մէկ խօսքով լոգանքը հաճելի և յոյժ առողջապահական մարմնամարզ մը ըլլալով հանդերձ, առողջութիւնը կը պահպանէ կազդուրելով ամբողջ դրութիւնը։

Պաղ լոգանքին վրայ խօսելով, պիտի ըսենք թէ հինները շատ լաւ դիտէին ո՛րքան օգտակար է մարդուս հեղուկ միջավայրի մը մէջ մարելի ժամանակի որոշ միջոց մը կամ ամբողջ մարմինը, կամ անոր մէկ մասը միայն։ Ուստի պատմութիւնը որոշակի կը ցուցնէ մեզի թէ արդի ջրադարմանումէն շատ առաջներ, նախնական ժողովուրդները կա՛մ ֆիզիքական քաջողջութեան պէտքէն, կամ լոգանքի արուեստին մէջ կատարելագործուելու պէտքէն մղուած շատ յաճախ կը լուացուէին գետերուն կամ ծովուն մէջ։ Արդարեւ, քրիստոնէական թուականէն շատ առաջ, Իսպէրատ, որ թրաղեկ էր ծովային բաղնիքներու առողջարար արդիւնքներուն, յաճախ կ'իրագործէր զանոնք և նոյն իսկ արուեստական կերպով պատրաստել կուտար։

Սակայն մինչեւ ՕՐ. դարուն վերջերը պէտք է հասնիլ, ախտադարմանութեան մէջ ծովային բաղնիքի կանոնները աքանչելի կերպով դրի առնուած գտնելու համար։ Բիչարտ Բրսել առաջին գործը հրատարակեց որուն մէջ երկարօրէն կը խօսի ծովային բաղնիքներու ազդեցութեան մասին մեր դրծարանաւորութեան վրայ։ Վերջերը, Կօսէ, Բըսէլի գծած ճամբուն հետեւելով, մանրամասնօրէն ուսումնասիրեց ծովային բաղնիքներուն առողջապահական և ախտադարմանական արդիւնքները, ինչպէս նաեւ ծովուն ֆիզիքական և տիմիական տատանմանիներու և տարեկան եղանակները որոնցմով կարելի է ծովային դարմանում ձեռք բերել։

Զկրնալով հոս մանել դարմանումի այս կերպին հարկադրած բոլոր պարագաներուն և պայմաններուն մէջ, դիտել պիտի տանք թէ ծովային բաղնիքները, որոնք մեր օրերուն ա՛յնքան յարգի են, կը գործեն նախ իրենց գրգռիչ և կազդուրիչ ազդեցութեամբ աղային տարրերուն շնորհիւ, որոնք լոյծ վիճակի մէջ կը գտնուին հոն, յետոյ ջուրի կոյտերուն անընդհատ բաղխումէն մարմնին վրայ առաջ եկած հաճելի տպաւորութեամբ, ինչպէս նաեւ լողալու մարզանքով որ կը նպաստէ անոնց լաւագոյն արդիւնքներ աւելցնելու։ Ծովային բաղնիքները, որոնք ա՛յնքան օգտակար են, երբ գիտանք օգտագործել անոնցմէ, տղայութեան և պատանեկութեան ինչ ինչ հիւանդութիւններու մէջ անհրաժեշտ են, մանաւանդ անարիւնութիւններուն, աւշայիններուն և խլրտիով (սրբաճա) ունեցողներուն համար, ինչպէս ապացուցած է Տ.քթր. ար Վալգուռ. Բարիզի Բժշկական Ակադեմիային մատուցած իր պատուական աշխատութեան մէջ։ Այդ բաղնիքները կ'աղդեն մանաւանդ օդին բարեխառնութեան, եղանակին և ջրի կոյտերուն անընդհատաբէն արծարծիչ շարժումներուն համեմատութեամբ և անժխտելի կերպով իրենց աղային բաղադրութեան և բաղնիքի յատկացուած վայրերու բնական արտաքոյնութիւններուն համեմատութեամբ։ Բայց բոլոր այս լաւագոյն արդիւնքներէն օգտուելու և ապասուած հետեւանքները ձեռք բերելու համար, պէտք է որ բաղնիքները ենթարկուած ըլլան այնպիսի կանոններու, որոնցմէ երբեք չեղիլ չըլլար։ Ծովային բաղնիքներու վերաբերուած անպատեհութիւնները, և նոյն իսկ արկածները յաճախ այդ կանոններուն անուշադիր ըլլալէն առաջ կուգան։ Ուստի դարմանումի այս կերպին օգուտ քաղելու համար, պէտք է հետեւիլ քանի մը կանոններու, զորս պիտի թուենք հետագայում։

Ծովային բաղնիք մտնելու ժամը անկարելիր խնդիր մը չէ, պէտք է առաւելապէս լուացուիլ, առաւօտները ժամ 9ին և կէսօրուան մէջտեղերը։ բայց եթէ այդ ժամերուն անկարելիութիւն կայ, կարելի է լուացուիլ ժամը 3ին և 5ին մէջտեղը, նոյն իսկ երբեմն, մանաւանդ ալոյց և նոր սկսողներու համար, կէսօրէ վերջ եղած լուացումները աւելի հանդուրժելի են, որովհետեւ օդը աւելի տաք ի՛ըլլայ քան առաւօտուն։ Գլխաւոր կանոնը ա՛յն է որ առաւօտեան նախաճաշէն մէկ երկու ժամ եւոը միայն պէտք է ծով մտնել, կամ կէսօրուան կշտացնող ճաշէն երեք-չորս ժամ յետոյ։ Ուստի, ծովային բաղնիքներուն յաջողութիւնը մեծապէս կախում ունի զանոնք գործադրելու եղանակէն, և մանաւանդ ջուրին մէջ մտնելու կերպէն։ Ծովուն լաւագոյն արդիւնքներէն օգտուելու համար, պէտք է որ ամբողջ մարմինը, գլուխն ալ մէկտեղ, ջուրին մէջ մարճուի միեւնոյն ժամանակ, հոգ չէ թէ մարճուելու կերպը ինչպէս որ ալ ըլլայ, բաւական է որ այդ արդիւնքին հասնի։ Գալով աղայոյց, զորոնք միշտ պէտք է լուալ, աւելի դիւրաւ սորվեցնելու համար անոնց լողալու արուեստը իրենց մասաղ հասակէն, պէտք է ասոնց գլխուն վրայ, ինչպէս նաեւ տարակարգ և դիւրազգած մարդոց գլխուն վրայ քանի մը դոյլ ջուր թափել՝ ջուրին մէջ կոխելնուն պէս, որպէս զի իրենց մարմինը կամաց կամաց և դանդաղօրէն թրջելու դէջ սովորութեան ենթակայ չըլլան։

Անգամ մը որ ջուրին մէջ մտանք, պէտք չէ քաւ անշարժ մնալ, մարմինն կէսը ջուրին մէջ և միւս կէսը օդին ենթակայ, որպէս զի ծովու բաղնիքը իրմէ սպասուած օգուտը ասայ, պէտք է որ թեւերը և սրունքները շարժման մէջ դրուին, մէկ խօսքով պէտք է լողալ որպէսի տանն որ տեւէ բաղնիքը։ Անանք որ չեն կրնար վայելել այս յոյժ ախորժելի մարզանքը, գոնէ պէտք է օգտուին կա՛մ առաջնորդի մը օգնել տալով իրենց, կամ իրարու օգնելով ծովնգերքէն երկնցուած չուաններու միջոցաւ, փոփոխակի մարճուելով և վերելնելով։ Ջուրի կոյտերուն կամ ալիքներուն ախորժելի և կազդուրիչ շարժումներուն համեմատ։

Բաղնիքին տեւողութիւնը, մանաւանդ սկիզբները, պէտք է միշտ կարճ ըլլայ, հինգ-վեց ընկղմում միայն, այսինքն 3էն 5 վայրկեան միջին հաշուով, և վերջերը 10էն 15 վայրկեան առաւելն, եթէ մարմնոյդ վարժուած է։ Սակայն մեզմ և տաք կլիմաներու մէջ բաղնիքը կրնայ երկարիլ մինչեւ կէս ժամ և նոյն իսկ աւելի, բայց այս ընարքը վերապահուած է միայն փորձի համար կամ հաճոյքի համար լուացողներուն, այսու հանդերձ խորհուրդ կուտանք իրենց եղերքէն շատ չհեռանալ առանց իրենց եռեւէն կամ քովէն մակոյկի մը ընկերակցութեան, որովհետեւ չկայ անվեհեր լուղողդ մը անդամներու կարկամութեան չենթարկուի լուղողդութեան արշանքի մը միջոցին։

Միշտ օգտակար է որ ծովուն ելեւէջը հանդիպէն քանի մը օր եռքը սկսինք բաղնիքները, որովհետեւ ժրքան ալ վարժուած ըլլանք ծովուն, պէտք է միշտ երեք-չորս օր սպասել, օդին և ծովային կլիմային ընտանեանալու համար։ Այդ քանի մը օրերէն վերջը աւելի լաւ դիւրաբեկ բաղնիքներուն, մանաւանդ եթէ մասնաւոր տեսակի և մարմնամարզի պատրաստիք իրրեւ օժանդակ բաղնիքներուն։

Բաղնիքի բուժումն վերջ և դարմանումի այդ եղանակէն ձեռք բերուած օգուտները չկորսնցնելու համար, պէտք է շարունակել ժամանակ մը տան մէջ պաղ ջուր լեցնել մարմինին վրայ։ Բաղնիքի հաղուստը պէտք է ըլլայ թեթեւ հիւսուածոյ մը որ մարմինին փակչող չըլլայ, որպէս զի ծովուն ջուրը միշտ ուղղակի շփումի մէջ գրուի մարմին հետ։ Գլխարկը սակայն ամբողջովին բաց պէտք է մնայ, և պէտք չէ բնաւ մոմապատ գդակով ծածկել, ինչպէս այս գէշ սովորութիւնը ունին կիները, զուտ պճնասիրութեան համար։

Ախտադարմանական առողջապահութեան տեսակէտով, ծովային բաղնիքները չատ օգտակար են երկու սեռին համար ալ ազգայնութեան և պատանեկութեան միջոցին։ այդ տարիքին մէջ մանաւանդ կը սկսին դիտուիլ ախտաբանական վիճակները մարմնին դժուարին աճումին, յատկապէս թիւնեներու կամ չափազանց կարգալու և որիշ պատճառներու հետեւանքով։ Ծովային բաղնիքները, բայց ի՛սկ և ախտադարմանական օգուտ, առողջապահական շատ մեծ կարեւորութիւն ունի չարաշահին համար ալ։ Կը զգայնին մարմինը, զոյն կուտան մարմին, անդամներուն դիւրաշարժութիւն, և ամէնէն հոգ միջոցներն մին են ամրան եռանին մէջ խախտուած ուժերը վերահաստատելու։ Սակէց զատ, լոգանքը, որ ի հարիւ անրատան ընկերն է թաղնիքներուն, մինչ ամենայաւ մարմնամարզը չէ՝ բոլոր մկանային դրութիւնը զարգացնելու համար։ Բայց պէտք չէ նաեւ մոռնալ թէ կլիմային, ինչպէս նաեւ կենդանացուցիչ արեւուն մէջնեղ մարդանքին ազդեցութիւնը շատ ուշատ կ'աւելցնէ այդ միջոցներուն ազդեցութիւնը եւ օգտաւէտութիւնը։ Ասոր համար է որ հեղինակ մը իրաւամբ կ'ըսէ թէ չկայ տեղ մը որ ծովուն չափ խորապէս ազդէ գործարանաւորութեան վրայ, ճոգած ու ա՛խորժարար էակ մը առողջ, ուժով և կորովի էակի մը կը փոխէ։

Հակառակ այս գնահատելի առաւելութիւններուն, պէտք է դիտնալ թէ ծովային բաղնիքները երկասրի զէնքեր են զորս պէտք է գործածել ա՛յն ատեն միայն երբ ազէկ կը ճանչնանք զանոնք։ Անոնց ազդեցութիւնը ա՛յնքան աւելի բարերար կ'ըլլայ երբ գործածուին մեթոդով եւ խոհեմութեամբ, ա՛յնքան ալ կրնայ աղեսալի ըլլալ, եթէ դարմանումի այդ եղանակը նկատանք միայն հաճոյքի եւ զլուսանքի առիթ։

ՏՐԹՔ. ՎԱԼԱՆԹԷՆ ՆԱԼԲԱՍ
Բարիզի Բժշկական Համալսարանէն

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ԳՐԱՒՄԱՆ ԱՌԹԻՒ ԹԻՖԼԻՍԻ ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹԻՆ "ԿԱՒԿԱՍ„Ի ՅՕԴՈՒՍԱՆԸ

ԲԱՂԴՈՒՍԱՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ԹԵՐԹՈՒԹԻՒՆ

(Շար. երեկի թիւին եւ վերջ)

«Նախընթաց թիւերուն մէջ ծանօթացուինք ընթերցողներին այս տարվայ Յունիսի 12ին Բարձրագոյն հրամանով հաստատված կալուածական բարեկարգութեան էութեան հետ Հայ-Լուսաւորչական եկեղեցիների, վանքերի և հոգեւոր այլ հաստատութիւնների կալուածներն և դրամագլուխները կառավարելու գործում. բացատրեցինք այդ բարեկարգութեան նշանակութիւնը Հայոց Եկեղեցու հոգեւորականութեան և ազգութեան համար, ինչպէս նաեւ երկրի տնտեսական զարգացման համար և յիշատակեցինք նոյն բարեկարգութեան պատմական այլ օրինակները։ Առաջին յօդուածներում մեր առաջ բերած պատմական տեղեկութիւններից ընթերցողներին արդէն յայտնի է, որ եկեղեցուն աղատելը նրա էութեան և կոչմանը անհամապատասխան բեռից —տնտեսական հոգերից եկեղեցական գործերը չահագործելու մէջ— տեղի է ունեցել զանազան ժամանակ բոլոր կուսակրոնական երկիրներում։ Այս հանգամանքը վկայում է, որ եկեղեցական կալուածների ի բաց առումը հոգեւորականութեան իրաւասութիւններից՝ հետեւանք էր ոչ կառավարութեան կամայական ցանկութեան, այլ պետութիւնների քաղաքական հաստատութեան որոշ ժամանակաշրջանի և պատմական անհրաժեշտութեան։ Հակառակ դրման միջոցների, որոնց նպատակն է գլխաւորապէս պաշտպանել իրանց՝ կառավարութիւնների շահերը, Հայ-Լուսաւորչական եկեղեցու կալուածների վարչութեան մէջ մնացած այս բարեկարգութիւնն ի նկատի ունի համարեա բացառապէս եկեղեցու և հոգեւորականութեան շահերը։ Կալուածները և դրամագլուխները մնում են եկեղեցու սեփականութիւն և նրանց եկամուտները գործադրվում են միայն նրա կարիքների վրա։ Կառավարութիւնը իր վրա է առնում միայն նրանց կառավարելու աշխատանքը՝ կալուածներն ու դրամագլուխները պահպանելու, ինչպէս նաեւ [illegible] կալուածները աւելցնելու։ Բայց այդ բարեկարգութիւնն էլ նա սահմանում է միայն աւելի խոշոր կալուածների և դրամագլուխների, ինչպէս և այնպիսիների վրա, որոնք հոգեւորականութեան համար անվայել առեւտրական շահագործութեան առարկայ են։ Իսկ 1000 ռուբլուն պակաս դրամագլուխները, երեք դեսեատինից պակաս եկեղեցական և վանքական հողաբաժինները, եկեղեցիների և վանքերի գաւիթներում գտնվող այն տներն ու շինութիւնները որոնք ծառայում են եկեղեցու և հոգեւորականութեան կարիքներին, առաջվայ նման մնում են հոգեւորականութեան տնօրէնութեան տակ։ և այսպիսով հոգեւոր դասը ոչ մի գժուարութիւն չի կրի եկեղեցիների և նրան յանձնված այլ հաստատութիւնների առօրեայ նիւթական պէտքերը լցուցանելու գործում։ Մինչդեռ խոշոր կալուածներն և դրամագլուխները, որոնք հոգեւորականութեան համար անվայել առեւտրական շահագործութեան առարկայ են։ Իսկ 1000 ռուբլուն պակաս դրամագլուխները, երեք դեսեատինից պակաս եկեղեցական և վանքական հողաբաժինները, եկեղեցիների և վանքերի գաւիթներում գտնվող այն տներն ու շինութիւնները որոնք ծառայում են եկեղեցու և հոգեւորականութեան կարիքներին, առաջվայ նման մնում են հոգեւորականութեան տնօրէնութեան տակ։ և այսպիսով հոգեւոր դասը ոչ մի գժուարութիւն չի կրի եկեղեցիների և նրան յանձնված այլ հաստատութիւնների առօրեայ նիւթական պէտքերը լցուցանելու գործում։ Մինչդեռ խոշոր կալուածներն և

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ

ՔԱՍԻՄ 209

ԿՆՋՈՍ ՀԱՆԳՈՅՑ ՄԸ

ՎԷՊ

ՅՈՒԶԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Զ.

Միանգին գրեթէ աւարտած էր իր պատրաստութիւնները, վարժուհին տնորէն գաղտերէնի հասարակ ընթերցումը յաջողած էր ձեռք բերել, գնած էր նաեւ Հայ-Դաղ. զրուցատրութեան գրքոյկ մը որուն մէջ զրուած էին համբորդութեան ու առուտրի անհաժեշտ խօսակցութիւններն ու բառերը որոնց կրկնութիւնը կ'ընէին այր և կին, դրեթէ գիշերներն ամբողջ զբաղած անցնելով։ Մելինէ ալ միւս կողմէ իր փոքրատարիք խորհուրդներով կ'օգնէր գոհարավաճառ Սեփոնի որ համակ գործունէութիւն, չիլ եղած էր աս վերջին օրերուն մէջ ուր շատ անգամ շերտ մը հաց իսկ բերանը չէր դներ։

Վերջապէս ճամբորդութեան օրը հասաւ. Իրիկունը Մելինէ ճաշի հրաւիրեց երկու ամուսիններն ու անոնց զաւակները որոց քնանալէն եռաք մօրեղբօրը ու Փառանձի ներկայութեան խօսք ուղղելով միանգին,

—Արդարեւ կարճ ժամանակէ ի վեր դիրաք ճանչցանք, ըսաւ, բայց ես իմ մասիս ամենամտերիմ բարեկամ մը ու գորովագութ ազգական մը նկատած եմ զձեզ ու անոր համեմատ կը վարուիմ ձեր հետ, ընաւ չկասկածելով որ դուք ալ օտար մը կը սեպէք զմեզ։

Երկու ամուսիններ մէկ բերանով չնորհակալութիւն յայտնեցին ու խոստովանեցան թէ, իրենք ո՛րչափ անարժան կը գտնեն զիրենք օրիորդին այս համարումին և թէ՝ ո՛ր ատիճան անքմտելի կացով մը կը փափագին միայն ծառայել օրիորդին։

—Շնորհակալ եմ, յարեց օրիորդը, վստահ եմ ձեր անկեղծութեան և անոր համար հարկ չեմ տեսներ գաղտնապահութիւն պատուիրել, Բարիզի մէջ քիչ յանձնելիք պաշտօնս նկատմամբ։ Մելինէ մեծ գիւերով բացատրեց ընտանեկան անցեալը, պատմեց թէ՝ իր միլիոնատէր հայրը ինչպէս ամուսնացաւ վրացուհի մը հետ և թէ այս ամուսնութեան ո՛րչափ հակառակորդ ինք ու խորթ մօրը երեսը չտեսնելու համար եկաւ Պոլիս հաստատուելու և թէ՝ բնաւ թղթակցած չէ անոր հետ իրենց պատիւն ու դիրքին անարժան գրաստելով խորթ մայրը և այլն։ Եաքը եզրակացնելով,

—Այն օրուան նամակը՝ ըսաւ, զոր ձեր տունը ստացայ, հօրս երկրորդ ամուսինն էր, այս նամակը բոլոր զգացումներս յեղաշրջեց և խորթ մօրս վրայ խիստ նպաստաւոր դաղափար մը ներշնչեց ինձ, անոր գրած իւրաքանչիւր տողը սիրոս թունդ հանեց և այն մեղմամտութիւնը զոր կը նշմարէիք իմ վրայ անցած շաբթու, արդիւնք էր հօրս ամուսնոյն յուզած սրտառուչ խնդիրներուն։ Հայրս հակառակ իր հարստութեան՝ անկարող է կիրքերը ամնձելու և Բարիզի մէջ ալ սկսեր է հետամուտ ըլլալ անպարկեշտ կիներու, ճիշտ ինչպէս կ'ընէր Պագուզանուած միջոցին։ Ուորթ մօրս դեղեցկութիւնը հիանալի է, բայց հայրս լեռած, անտեսած՝ խեղճ կինը, անձնատուր եղած է այն կարգի զեղխութիւններու, որոնց հետեւանքը դուցէ աղետաբեր ըլլայ մեր ընտանիքին։ Արդ խորթ մայրս իր նամակովը այս ամենը բացատրելէ ետք, կոչում կ'ընէ որդիական պարտականութեանս և կը խնդրէ որ ընտանեկան մեծ վտանգի մը առջեւ մոռնամ ամէն նկատում ու չարիքը դարմանելու համար Բարիզ երթամ, իր հանդուսն է թէ երբ երկու քսիս միանգամ կրնանք անձել հօրս կիրքը ու Շարամով անունը անարատելի անպատուութենէ մը ազատել, քանի որ խորթ մայրս կ'սպառնայ բաժնուիլ ամուսինէն ինչ որ ինձ համար ալ պզտիկ անպատուութիւն չէ։ Իմ մասիս նամակը ստանալուս պէս կը վախաքէի անմիջապէս ընտանիքիս օգնութեան վազել, սակայն պարագանք կան, որոնք չրջանայեաց ըլլալու պէտքը կը շեշտեն։ Հօրս կնոջ անկեղծութիւնը թէեւ խնդրոյ առարկայ չէ ինձ համար, բայց բացայայտ խօսիմ, մօրեղբայրս կը կասկածի որ ծուղակ մը չըլլայ այս նամակը զիս Բարիզ ձգելու ու հոն գլխուս փորձանք մը բերելու, քանի որ իմ մահուանքս հօրս ամբողջ հարստութիւնը կը մնայ փոքրիկ եղբօրս զոր այս կնոջմէ ունեցաւ։ Ասանկ կասկած մը արդարացի է, անոր համար որ խորթ մօրս եղբայրը Վրացի սրիկայ մը հոս փարձեց զիս մոռցնել բայց չյաջողեցաւ, թէեւ չեմ կարծեր որ քոյրը համամիտ եղած ըլլայ սրիկային, քանի որ այս նամակովը ծայր ատիճան կը գանգատի անկէ։ Հիմա որ այս ամէնքը մանրամասնութիւնը պատմեցի, կարծեմ հասկցար թէ ի՞նչ պաշտօն պիտի յանձնեմ քեզ։

—Այո՛ օրիորդ պատասխանեց, նախ պիտի հասկնամ թէ ձեր հայրը Բարիզի մէջ երօք զեղխ կեանք մը կանցնէ՝, երկրորդ թէ ձեր մայրը անկե՞զծ է, երրորդ թէ վտանգ մը կ'սպառնայ ձեզ Բարիզի մէջ։

—Ձիշդ այս բաներուն համար կը զրկեմ քեզ Բարիզ՝ ըսաւ Մելինէ վերջին ծայր գոչ մնալով մանրիին արթնամտութենէն, բայց ի՞նչ ընթացքի պիտի հետեւիս այս տեղեկութիւնները ձեռք բերելու համար։

—Հիմակուընէ որոշում մը կամ խորհուրդ մը ընել անկարելի է, բաւ Սեփոն, քանի որ չեմ գիտեր թէ հոն ի՞նչ պիտի պատահի, մինակ թէ ազէկ կ'ըլլայ կարեմ որ խորթ մօրդ հասցէին ուղղուած նամակ մը տաս, որ նեղը մնացած ատենս ցուցնեմ անոր։

—Ձիշդ է միջամտող Սարդիս, հարդ կրնայ հետապնդել, դուրսը տեղեկանալ անոր կեանքին, բայց Վրացուհին ինչպէս ներկայանայ տան մէջ, մանաւանդ որ լեզու ալ չի գիտեր որ ուրիշներէն վարկաստութեամբ հասկնայ։

—Լեզուին համար չմտի՛ վախնաք, պատասխանեց Սեփոն, ես մինչեւ Բարիզ հասնելս գլուխս ազատելու չափ գաղտերէն կը սորվիմ, մնաց որ ստակով ամէն բան կրնայ ըլլալ։

—Ստակի վրայ բնաւ մի՛ խորհիր, ըսաւ Մելինէ, անհարիւ ծախսեցէք, մինակ թէ լիակատար տեղեկութիւն քաղեցէք, կարելի եղածին չափ ըզդոյշ կենալով որ չմանէք թէ իմ կողմէս կ'ընէք այս յանձնակատարութիւնը։

—Սանկի՛ վրայ ինչո՞ւ խորհիմ, արդէն տարեսա ապրանքիս մէջ անանկ կասկներ կան որ, աւաջ Աստուած, կէսուակէս կը վատանին։

—Դուք ձեր քսակէն պիտի չծախսէք առարկեց Մելինէ, ինչ որ չտիք անիկայ ձերը պիտի ըլլայ, ծախսը իմ քսակէս պիտի ընէք, միշտ առաջնակարգ ճամբորդելով։

—Շնորհակալ եմ ձեր վեհանձնութենէն օրիորդ, ըսաւ Սեփոն, արդէն մեր ունեցածը ձերը չէ՞ ամբողջութեամբ։

—Թէ՛ իմ համար ընտանիքդ բամնուիս և թէ՛ քսակէդ ծախս ընես, ասիկայ ներելի՞ է միթէ։

—Ընտանիքէ բաժնուիլը խնդիր չէ, ըսաւ Սեփոն, քանի որ ձեզի պէս զաւական մը ունին և ես ալ մէկ ամիսէն կը վերադառնամ Աստուծով, մինակ Սիրարքիս կայ որ անոր կարտին պիտի չկրնամ դիմանալ, ամէն առտու անոր երեսը չտեսած երկու համբոյր չառած չեմ կրնար դուրս ելլել։

Այսպէս խնդրին ամէն երեւոյթները պարզելէ ետք, Օր. Շարամով երկաղ մը գրեց Վրացուհին հասցէին, որով կ'ըսէր թէ «Իմ դրացիս գոհարավաճառ Սեփոն էֆէնտիի հետ կրնաք վստահաբար տեսակցիլ, ամէն գաղտնիք գիտէ՝ ան և ինձ պիտի փոխանորդէ ձեր մօտ»։

Միանգին այս յանձնարարականը ու գոհարեղէնները հետն առած բամնուեցաւ ընտանիքէն ու Մելինէէն և չոգենաւ նստաւ Մարսիլիա երթալու համար։

(Շարունակելի)

դրամագրությունները, որոնք այժմ ընդհանուր առմամբ շատ չնչին եկամուտ են տրում, ընկնելով կառավարության կենսորոշի տակ, կ'դառնան յուսալի աղբիւրներ լցուցանելու եկեղեցական լուրջ և կարևոր պէտքերի մի ամբողջ շարք, որոնք այժմ մնում են առանց բաւարարութեան և որոնցից մէկն է, իրան՝ հոգեւորականութեան՝ նիւթական դրութեան, ըստ կարելոյն, բարւոքումը։»

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՌՈՒՍԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ. — Անգլիոյ հիւպատոսական տեղեկագիրներէն որոշապէս կ'երևի թէ Ռուսիոյ ներքին կացութիւնը շատ անհաստատ է, առեւտրական և ճարտարարուեստական տեսակէտով։ 1902 տարւոյն համար Բեթերսպուրգի և չբջակայից հիւպատոսական տեղեկագիրը, զոր անցեալ օր հրատարակեց Անգլիոյ արտաքին գործոց Պաշտօնարանը, յոյժ շահեկան դիտողութիւններ կը պարունակէ Ռուսիոյ տարազգործութեան, այսինքն պատրաստ վաճառքներու ճարտարարուեստին վիճակին վրայ։ Հիւպատոսը, Մր. Միչէլ, կ'ըսէ նախ թէ Ռուսիա աշխարհի ամէնէն աւելի մաքսապաշտ և ամէնէն աւելի աղքատ երկիրներէն մին է։ Տարազագործական ճարտարարուեստին ընդհանուր վիճակը լճացած է։ Հանքածուխի, ձուլուած և բանուած երկաթի, պողպատի, մեքենաներու և ընկեր ճարտարարուեստին համար ներածուած գործիքներուն պէս վաճառքները երթալով կը նուազին։ Մանաւորապէս ինկած վիճակ մը ունին մետաղագործական և հանքային ճիւղերը, քարիւղի ճարտարարուեստն ալ երթալով կ'իյնայ գիներուն անկումին պատճառաւ։ Շաքարի ճարտարարուեստը միայն քիչ շատ կը պահէ իր ծաղկեալ վիճակը, բայց ան ալ ի վնաս սպառողին արուեստական միջոցներով կը քաջալերուի։ Մէկ խօսքով կարելի է ըսել թէ Ռուսիոյ տնտեսական պայմանները շատ աննպաստ են, գիւղացիներուն աղքատութիւնը կատարեալ է։ Ժողովուրդին միւս դասակարգերուն բարեկեցութիւնն ալ մեծապէս ինկած է։ Պանքայի գործողութիւններն ալ ամուլ մնացած են, պանքաներէն ոմանք շատ զեղչուած շահաբաժիններ տուին, ոմանք ալ բնաւ չտուին։ Ներքին առուտուրը դրամի պակասութեան և վարկին նուազութեան պատճառաւ, ինկած է մէկ խօսքով, 1902 տարին Ռուսիոյ համար ամէնէն անգոհացուցիչ տարիներուն, և ապագան ալ խոտոնալից է։ Այս զանազան պատճառները մեծապէս աղդած են Ռուսիոյ ներքին կացութեան և գիւղացիներուն բարքին վրայ։ Առուտուրի գործառնութեանց այս լճացած վիճակին մէջ դիւրին է ըմբռնել, կ'ըսէ հիւպատոսը, թէ ելմտական գանձը ո՛րքան նեղուեցաւ դէպի Մանչուրիա և Ծ. Արևելք զրկած զինուորական ուժերուն համար։ Ռուսիա ամէն ժամանակէ աւելի խաղաղութեան պէտք ունի իր ազդեցութիւնը անաղարտ պահելու համար աշխարհի մէջ։ Դրամի պակասութիւնը գլխաւոր պատճառ մըն է Ռուսիոյ ներքին ամիսփսումին։ Ո՛րքան որ Ճաքոնի հետ չափուելու ամէն պարտաւորութիւն տեսաւ Ռուսիա, բայց իրեն համար ուրախարիթ պարագայ մըն է որ իր գործերը առանց պատերազմի կ'լմնան Ծ. Արևելքի մէջ։

ԱՌԵՎՏՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ. — ԳԵՐՄԱՆԻ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՑԱՋՈՂԻՆ. — Անգլիական հիւպատոս Մր. Կրօվ Մոսկուայի վաճառականութեան վրայ իր տարեկան տեղեկագրին մէջ կ'ըսէ թէ աշխարհի հրապարակներուն վրայ անգլիացի վաճառականները չեն կրնար տ	ել և իրենց ձախողութեան միակ պատճառներն իրենք են։ «Գերմանացիք և Ամերիկացիք արտասահմանի մէջ մեր ամէնէն սուր ախոյեանները եղած են։ Անոնց առջեւ նոյն դժուարութիւնները կ'ելնեն Ռուսիոյ ահագին տարածութեան մէջ, բայց գիտեն յաղթելուն կերպը։» Մր. Կրօվի դանդատներէն մին ա՛ն է թէ Անգլիական Տուները կանխիկ դրամով վաճառականութիւն կ'ընեն, կ'ուզեն որ ապրանքը յանձնուածին պէս դրամը առնեն։ Այս դրութիւնը քննադատելի է ներկայ ժամանակիս մէջ։ Եթէ չեն ուզեր վարկ բանալ, թերևս պատճառը ա՛ն է որ վստահ չեն իրենց յաճախորդներուն վրայ, և իրաւ ալ կարելի չէ միշտ գործ ընել անստահման վստահութեամբ մարդկային բնութեան անմեղութեան վրայ։ Բայց վարկը անհրաժեշտ է Ռուսիոյ մէջ գործ տեսնելու համար։ Անգլիացի վաճառականներուն մէկ յանցանքն ալ այն է առուտուր չենք ըներ մինչեւ որ հարիւրին սաչափ իրական չառնենք, մինչդեռ Ամերիկացին ո և է գործառնութիւն չարհամարհեր՝ բաւական է որ իր դրամը ետ դայ իրեն ամենափոքր շահով մը։ Այս կերպով է որ շատ մը շահաւէտ գործեր հաստատուեցան Ռուսիոյ մէջ։ Կառաւարութիւնը այս ժամանակներուն մէջ պէտք չէ արհամարհել փոքրիկ շահերը, գիտնալով որ հիմակ այլ եւս Անգլիացիք աշխարհի առեւտրական հրապարակներուն մէջ գերակշիռ չեն։ Բայց Մր. Կրօվ ամէնէն աւելի կը դատապարտէ Անգլիացի վաճառականներուն այն յոռի սովորութիւնը, որով Ռուսիա զրկուած ապրանքի ցանկերը անգլիերէն տպուած են, և արժէքներն ալ նշանակուած են անգլիական դրաշով, կշիռքով և չափերով։ Ռուսերը ասանկ ցանկերը կողովին մէջ կը ձգեն։ «Մեր վաճառականները բերանաբաց կը սպասեն որ յաճախորդը իրենց ոտքը գայ եթէ ուզէ, փոխանակ իրենք երթալու կամ մարդ զրկելու յաճախորդը գտնելու համար։» Անգլիական Տուներուն ներկայացուցիչները աչքի զարնելու չափ քիչ են բաղդատմամբ գերման, ամերիկեան և նոյն իսկ ֆրանսական Տուներուն։ Անգլիացիք իրենց մրցակիցներուն ձգած են Սիպերիոյ և Մանչուրիոյ անսահման դաշտերը, որոնք հեռագնեռէ կը զարգանան, և Անգլիոյ մրցակիցները հետզհետէ կը ժառանգեն զանոնք։ Այս անտարբերութեան պատճառներէն մին ալ ա՛յն է թէ դժուարաւ կը գտնուի Անգլիացի մը որ կարենայ քանի մը օտար լեզուներ խօսիլ։ Նոյն իսկ Լոնտոնի մէջ լեզուագէտ Տեւտոնը անհրաժեշտ հարկ մը եղած է օտար լեզուով թղթակցութեանց համար։ Եթէ այս գործերուն յարմար Անգլիացիներ ալ գտնուին, խոշոր թոշակ կը պահանջեն, մինչդեռ Գերմանացիք իրենց ծառայութիւնները կը մատուցանեն չափաւոր գումարի մը փոխարէն, իրենց թոշակի քիչութիւնը փոխարինելով իրենց անգլիերէնը կատարելագործելու պատեհութեամբ։ Անխմբագիր յարատեւութեամբ գրուած են Լոնտոնի առեւտրական Տուները, և անգլիացի պարտուած գրագիրները ի զուր կը զարմանան։ Մինչեւ որ Միջնակարգ Կրթութիւնը Անգլիոյ մէջ իրապէս չբարեկարգուի և օտար լեզուները չուսուցուին խոնական մէթոտով, Անգլիացիք պիտի չկրնան մրցիլ Գերմաններուն հետ Բեթերսպուրգի, Մոսկուայի, կամ Ռիգայի մէջ։ Մր. Կրօվ արուեստագէտի փափկութեամբ կը նկարագրէ գերմանացի առեւտրական ճամբորդ մը, որ ամէն տեղ կը վազէ, օրը տասներկու ժամ կ'աշխատի, քանի մը լեզուներ կը խօսի ջուրի պէս, երկու հատ ալ ըստ բաւականին, և կ'աշխատի իր ուսուցչի բառարանն ալ ճոխացնել։ Բոլոր հաշիւները կ'ընէ քիչայի և բուսլիի վրայ, և իր ճկունութեամբ ու համոզիչ լեզուով երբեք ամիսէն կոչ ապրուստի գրեթէ բոլոր խոշոր Տուներէն։ Այս օրինակը կը ցուցնէ թէ Գերմանք ի՛նչպէս կը վարուին Ռուսիոյ մէջ։ Առեւտրական ճամբորդի նոր թիփեր են Գերմանացիները, Տիքնսի և Պալզաքի նկարագրած անձերէն ալ կ'անցնին։ Գերմանացի ներկայացուցիչները կը նոյնանան իրենց ծախած ապրանքներուն հետ, իրենք զիրենք խոշոր չեն ցուցներ, բայց իրենց գործը կը տեսնեն։ Մէկ խօսքով, ինկած գիներու և սաստիկ մրցումի դարագլուխի մը յարմար մարդիկն են։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ. — Ելեկտրական երկաթուղիներու դրութիւնը նոր մեթոտի մը վրայ ընդարձակելու ծրագրով կը զբաղի Գերլինի Ելեկտրական Միութեան Ընկերութիւնը։ Կ'ուզուի այս անգամ շատցնել ելեկտրական երկաթուղիներուն թիւը աւելի մեծ գիծերու վրայ։ Խնդիրը ո՛չ այնքան արագութեան վրայ է, այլ աւելի երկար գիծերու համար ալ ելեկտրական հոսանքով վայրաչարժերը քաշեցնելու, զոր օրինակ, 100էն մինչեւ 300 մղոն ընդարձակութեան վրայ։ Բայց սոսր համար հարկ պիտի ըլլայ ելեկտրական հոսանքի ճնշումները աւելցնել։ Գիծերուն երկայնքը, բաց ի մէկ կամ աւելի կեդրոնական կայարաններէ, պիտի հաստատուին երկրորդական փոքր կայարաններ, որպէս զի ոյժ տան կեդրոնական կայարաններուն ելեկտրական հոսանքի ճնշումին։ Մեծաքանակ ծախքերու կը կարօտի այս նորութիւնը։ Բայց Պերլինցիք միտքերնին դրած են ի գլուխ հանել այս ծրագիրը։ Պերլինի մօտ երկաթուղիի կայարանի մը մէջ ելեկտրական նոր մեթոտով փորձեր կ'ըլլան այս պատուս։

ՎԻԼՀԷԼՄ կայսրը ի մօտոյ պատուիրակութիւն մը պիտի զրկէ Հռոմ, իր կողմէ Պապին յանձնելու համար ականակուռ լանջախաչ մը և կայսեր մէկ ինքնագիր նամակը։

ՆՈՐԱԶԵՒՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ՄԷՋ. — Ժամանակէ մը ի վեր նախարարական հրահանգներու հետեւանօք գերման՝ բանակին սպաները թուխ ձեռնոցներ միայն կը կրեն. սպիտակ ձեռնոցները նորաձեւութենէ ինկած են։ Փորձը յաջողած ըլլալով, հիմա խնդիր եղած է թուխ ձեռնոցները երկրորդական սպաներուն ալ պարտաւորիչ ընել։ Նորութիւնը պիտի վնասէ բազմաթիւ ձեռնոցավաճառներու։ Ուսմի չատ բողոքներ կը հասնին զինուորական իշխանութեանց։

ՄՐ. ԿԼԱՏՍԹՐՆ ԵՒ ԼՈՐՏ ՍԱԼԶՊԷՐԻ. — Մր. Կլատսթրն, որ 21 տարու մեծ էր Լորտ Սալզպերիէն, իր ընտանեկան յիշատակարանին մէջ գրած է թէ Լորտ Սալզպերի հինգ տարեկան էր և իր մայրիկին քով կը խաղար երբ Մր. Կլատսթրն իր առաջին այցելութիւնը տուաւ Հաթֆիլտի դղեակը իբրեւ հիւր իր հօրը և մօրը։ Մր. Կլատսթրն 1868 ին ալ այցելից Հաթֆիլտ, Լորտ Սալզպերիի։ Ներկաներէն մին Ուիլպերֆորս եպիսկոպոս այսպէս գրած է իր տպաւորութիւնները իր օրագրին մէջ.— «Կլատսթրն միշտ անկեղծ ու պարկեշտ էր— Պիքընսֆիլտէն բողոքվին տարբեր։ Թէեւ Կլատսթրն և Սալզպերի քաղաքականութեան մէջ կը տարբերէին, սակայն միասիրտ և միահոգի էին եկեղեցական խնդիրներու վրայ, երկուքն ալ Անկլիքան Եկեղեցիին երկու սիւներն էին։»

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԷՐԼԻՆ, 25 Օգս.— Երէկ այրած առնին փայտակներուն տակէն գտնուեցաւ ածխացած մարմին մը։ Ընդհ. կարծիքը այն է թէ 5-10 հոգի են այն զոհերը որոնք փլատակներուն տակ այրած և կամ Գ. ու Դ. յարկերուն մէջ հեղձամահ եղած են։ այդ տեղերը դեռ կարելի չէ մտնել, վասն զի փլուզումէ կը վախցուի։ Բոլոր վիրաւորներուն վիճակը կը բարւոքի։

—Ֆրանց Եոզէֆ կայսրը, կէսօրին, հիւանդանոց գնաց, ուր փոխադրուած են երէկուան արկածէն վիրաւորեալները, որոնց այցելութիւն տուաւ։ Տեղեկութիւն առաւ անոնց վիճակին վրայ և մխիթարական խօսքեր ուղղեց. յետոյ գնաց հրդեհին վայրը, ուր փափաք յայտնեց խիստ քննութիւն մը կատարել՝ արկածին պատճառները և պատասխանատուները երեւան հանելու համար։ Հրամայեց վերքննել շէնքերու օրէնքը, որպէս զի ապագային այդ կարգի աղէտներ չպատահին։

ԲԱՐԻԶ.— Ցուսատանի թագաւորը Մարիէնպատ ուղեւորեցաւ, Անգլիոյ թագաւորին այցելութիւն տալու։

—Այս երիկուն արկած մը պատահեցաւ Ժէմմաբ քարափին վրայ, ուր յանկարծ խճուղին ճեղքուեցաւ՝ 7 մէթր լայնութեամբ ու 2 մէթր երկայնութեամբ ահագին ծակ մը բանալով։ Կառք մը ձիովը մէկտեղ մէջը գլորեցաւ։ Բոլոր պատահեցան կրակի հետքով մը։ երկու ձուլածոյ տախտակիներ որոնք ելեկտրական ճամբաները փակելու կը ծառայէին, օդը ելան։ Այդ արկածին պատճառը կը վերագրուի կաղի խողովակներու ծակելուն և կամ ելեկտրական հոսանքի մը։ Ուրիշ արկածներէ ալ կը վախցուի. նոյն ծակէն մուխ կ'ելլէ։

ՍԷՆԹ.—Նախարարապետ Մ. Քօմպ, իրեն ի պատիւ տրուած հացկերոյթին առթիւ խօսած ճառին մէջ քննադատեց քրիստոնէական ընկերվարականութիւնը որ Եկեղեցիին անոխալականութեան անունովը կը դատապարտէ մտքի բոլոր քննութիւնները որոնք այսպէսի կը դարձնեն յետադիմականները։ Ցարդ թէ համոզուած է որ ճշմարիտ հանրապետականները հաստատիչ պիտի մնան Ֆրանսայի հանրապետութեան, քանի որ կ'իրականացնէ խաղաղութեան պահպանումը, օրէնքներու տիրապետութիւնը և կրօնքի ու խղճի ազատութիւնը։ Մ. Քոմպ ըսաւ թէ արդի նախարարութիւնը այդ սկզբունքները կը պահպանէ երկրին։ Նախարարապետին խօսքերը ողջունուեցան «Կեցցէ՛ Բօնպ, կեցցէ՛ Ֆրանսա» աղաղակներով։

ՀՌՈՄ.—Մընոթի Կարթինալի զօրավարին յուղարկաւորութիւնը մեծ հանդէսով կատարուեցաւ։ Ներկայ գտնուեցան քանի մը նախարարներ, զօրավարներ և սպաներ։ Բազմաթիւ պակներ դրուեցան դագաղին վրայ, մանաւանդ Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորին, նախարարապետին և Ֆրանսայի կառավարութեան կողմէ։ Ժողովրդական ստուար բազմութիւն մը կը հետեւէր թաղմանին, որուն անցած ճամբաներուն վրայ, տուներու պատուհանները և պատգամները լեցուած էին մեծ բազմութեամբ։ Վաճառատունները փակուած էին։

ՊԷԼԿՐԱՏ.—Թագաւորը իր ընտանիքին հետ Թորոլա հասաւ։ Ճամբաներուն վրայ խանդավառ ընդունելութիւններ եղան։

ԲԵՌԼԻՆԳՈՒՐԿ.—Բեռլիրսպուրկի և Մոսկուայի Թաղապետական Խորհուրդները, ռուսական մետաղագործական տասնըչորս գործարաններու խնդրանքին վրայ, որոշեցին բացարձակապէս ռուս գործարաններու վերապահել՝ տեղական երկաթուղիներու չնորհելու թեան անունովը կը դատապարտէ մտքի բոլոր քննութիւնները որոնք այսպէսի կը դարձնեն յետադիմականները։ Ցարդ թէ համոզուած է որ ճշմարիտ հանրապետականները հաստատիչ պիտի մնան Ֆրանսայի հանրապետութեան, քանի որ կ'իրականացնէ խաղաղութեան պահպանումը, օրէնքներու տիրապետութիւնը և կրօնքի ու խղճի ազատութիւնը։ Մ. Քոմպ ըսաւ թէ արդի նախարարութիւնը այդ սկզբունքները կը պահպանէ երկրին։ Նախարարապետին խօսքերը ողջունուեցան «Կեցցէ՛ Բօնպ, կեցցէ՛ Ֆրանսա» աղաղակներով։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ՈՐԲԱՆՈՑ-ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑԸ

Երկարօրէն գրած էինք ուրիշ անգամներ Ս. Յակոբայ Որբանոց-Արհեստանոցին արտադրութիւններուն և առնոց ապառումին դիւրութեան անհրաժեշտ պէտք եղող վաճառատան մը վրայ։ Կը ցաւինք որ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը մինչեւ հիմա չը խորհեցաւ այս պէտքին գործադրութիւնը, այնպէս որ արտադրութիւններուն տեղաւորման, յանձնարարութիւններու կանոնաւոր կատարման գործը երեսի վրայ մնաց գրեթէ, շատ անձուկ սահմանի մը մէջ թողլով հետեւաբար՝ Արհեստանոցին բովանդակ գործառնութիւնները։

Իւրաքանչիւր արտադրութիւնները —զգեստեղէն, կօշիկ, կահ կարասի,— թէ՛ դեղեցիկ, թէ՛ ամուր, և թէ՛ մեծագրամայն տոկուն ըլլալնուն հետեւանքով, ամէն տեղէ յանձնարարութիւններ սկսած են գալ, որոնք գիշերուած են իրարու վրայ, առանց կարելի ըլլալու որոշուած օրին յանձնումը կատարել։

Յանձնարարութեանց ստուար թիւը երբ մէկ կողմէն գնահատելի պարագայ մը կ'ըլլայ, միւս կողմէն այդ յանձնարարութիւններուն որոշուած օրին չը տրուիլը նկատողութեան առնելիք պարագայ մը կը դառնայ ապահովաբար, որուն կ'արժէ որ քիչ մը ակնարկ դարձնեն Հոգաբարձութեան անդամները, յաճախորդներուն չը պաղեցնելու դիտումով։

Բերա, Բանկալթի հաստատուած ծանօթ սրճարանատէր մը, նո՛յն արհեստանոցին ըրած աթոռի յանձնարարութիւնները չը կրնալ ստանալուն համար որոշուած օրին, ստիպուած է ուրիշ տեղէն ընել իր գնումները։

Այսօր եթէ այս սրճարանատէրն է բողոքողը, վաղը միւս օր ուրիշներ կրնան նոյնը ընել, նմանօրինակ պարագաներու մէջ։

Եթէ վաճառատուն մը բացուած ըլլար, ընականաբար գործատուները ստիպուած պիտի ըլլային միշտ պատրաստի ապրանքներ հայթայթել, այնպէս որ [illegible] թիւն չը պիտի կրնային ունենալ։

Կը հաւատան թէ, որբանոց-արհեստանոցին Տեսչութիւնը, չուարուն վիճակի մը մատնուած է այսօր, յանձնարարութիւններու ստուարութեան, գործատուներու թիւին քիչութեան և հետեւաբար յանձնարարութիւնները օրին չկրնալ հասցնելուն համար։

Սրճարանատէրին այս բողոքը կ'արժէ որ մասնաւոր նկատողութեան մը առնուի, որովհետեւ այդ անձը յոյն մը ըլլալով հանդերձ սիրայօժար փափաքած է իր յանձնարարութիւնները հայ որբանոց-արհեստանոցի մը տալ, իրեն չան մը ունենալէ աւելի հայ հաստատութեան մը նպաստելու փափաքով։

Այս պարագան աչքի առջեւ բերելէ ետք կը յուսանք թէ Հոգաբարձութիւնը, կարելի եղածին չափ չուտ պէտք եղածը ի գործ պիտի դնէ այս անտեղութիւններուն առաջքը առնելու և յաջող գործ մը անյաջողութեան չի մատնելու համար։

ԻԶՄԻՐԻ

ՀՈԳԱՏԱՐ-ՈՐԲԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՑԱՍՆԱՄՊՏԱՑ ՇՐՋԱՆԻՆ ԱՌԹՈՒ

Անցեալ շաբթու Իզմիրի Հոգ. Որբախնամ ընկերութիւնը՝ իր (1902 Ապրիլ 1—1903 Մարտ 31) միամեայ գործառնութեանց տեղեկագիրը հրատարակեց. այս մասին աւելորդ չենք սեպեր կարգ մը բանաւոր դիտողութիւններ ընել։

Հոգ.-Որբախնամը այդ տեղեկագրին մէջ դժգոհութիւն կը յայտնէ թէ, Որբանոցին մէջ հիւանդութիւն ծագած ըլլալու մասին լուրեր հաղորդուած են Թերթերու։ Արդ, կը հարցնենք թէ ո՞վ էր պատճառը այս անախորժ տարածայնութեան. ինք որ կը յայտարարէ թէ, «Ի Հնրոս Ցօքթ. Պուրնէթիի շարունակեալ խնամոց, կը վայելեն (որբուհիները) կատարեալ առողջութիւն», ինչո՞ւ համար այդ որբուհիները համաձայնակ հիւանդութեան մը պատրուակին տակ դուրս կը նետուին։ Այդ մասին այս չափով կը բաւականանք, յուսալով որ այսուհետեւ Վարչութիւնը իր ամէնէն հասարակ պարտաւորութիւնը՝ իրը զոհողութիւն կամ մեծագործութիւն չպիտի հռչակէ «Ի ծագս աշխարհի»։

* * *

Ինչպէս գիտենք 1893 Ապրիլ 1ին Իզմիրի մէջ Նորակազմ Որբախնամ մարմինը միանալով Հոգատարին հետ կը հիմնեն Հոգատար-Որբախնամ անուանով որբանոց մը ուր 12 որբուհիներ մասնաւոր չէնքի մը մէջ խնամել կ'ըսկսին՝ միայն ցերեկները։ Յաջորդ տարին՝ այդ մարմինը, քաջալերուած ժողովրդային նպաստներէ՝ ցերեկայ որբանոցը գիշերօթիկի կը փոխէ, միեւնոյն ժամանակ որբուհիներու թիւը 12էն 18ի կը բարձրանան։ Այսպէս շարունակաբար որբուհիներու թիւը աւելնալով մինչեւ 40ի մօտ որբուհիներ պատսպարած է իր հաստատութեան մէջ, ինչ որ մխիթարական կրնայ ըսուիլ՝ այնպէս որ հակառակ ամէն դժուարութեան՝ կրցած է իր ճամբան շարունակելու ոյժը պահել։

Հիմա այդ հաստատութեան մէջ կը պատսպարուին 30ի չափ որբուհիներ՝ սեւայի ու գաւառացի 5—18 տարեկան։ Անոնց ֆիզիքական առողջ կազմը ու քիչ շատ մտաւոր զարգացումը՝ այնպէս մը կ'ապահովցնէ մեզ թէ՝ իրենց ամէն տեսակ հոգածութիւն ու զոհողութիւն խնայուած չէ։

Այժմ տեսնենք թէ Հոգ-Որբախնամ մարմինն որքանոցը ի՞նչ արդիւնք ունեցած է, և ինչպիսի դաստիարակութեամբ օժտած է որբուհիներու միտքը.—Որչափ որ գիտենք, Հոգատար-Որբախնամը չկրցաւ իր նպատակին ծառայել. անիկա ունեցաւ մէկ քանի շրջանաւարտներ որոնց երկու տող հայերէն չգիտնալը միայն զարմանքով չէ որ կը տեսնուի։

Այս շրջանաւարտ որբուհիներէն մէկը անցեալ տարուայ դպրոցական շրջանին իբր մասնաւոր վարժուհի իր ծննդավայրը զրկուած էր. սակայն խեղճ որբուհին առաջին ամսուն իսկ զգալով իր տկարութիւնը նամակով մը խնդրած էր որքանոցի անդամուհիներէն Իզմիր վերադառնալ և իր ուսումը լրացնել. այս խնդրանքը մինչեւ հիմա անպատասխան մնացած է։

Բացի այս շրջանաւարտ որբուհիէն Որբանոցը ունի երկու անդրանիկ շրջանաւարտներ որոնցմէ մէկը կը գտնուի Պուրսուր՝ ուսուցչուհիի պաշտօնով, իսկ միւսը ճիշդ երկու տարի առաջ զրկուած է Պաթում՝ հայ ընտանիքի մը զաւակները խնամելու համար։

Ըստ իս, Հոգ. Որբախնամը որուն նիւթականը բաւական նախանձելի է — եթէ ուզէ իր հաստատութեան մէջ կրնայ այնպիսի վարժուհի-սաներ պատրաստել, որոնք ոչ թէ գաւառները այլ նոյն իսկ Իզմիրի վարժարաններուն մէջ կարող կ'ըլլան օրինաւորապէս դասաւանել։

Թերեւս Հոգ. Որբախնամը առարկէ թէ ինք պարտաւոր չէ Որբանոցէն ելած որբուհիները մինչեւ վերջը հոգալ։ Շատ իրաւունք պիտի ունենար եթէ երբեք իր ծրագիրն ու խոստումը այդպէս տրամադրած ըլլային, որովհետեւ իր կանոնագրին համեմատ «Նախնական կրթութեան յետոյ (հոս մենք կը ստորագծենք) պէտք էր մեծ զարկ տալ ձեռարուեստին և վարժուհի ըլլալու տրամադրութիւն ու կոչում ունեցողներուն ալ բարձրագոյն ուսում աւանդել, այնպէս որ անկէ շրջանաւարտ եղող սաներուն մէջ կարող ըլլայ պատուաւոր կերպով իր ապրուստը ճարել։

Մեր մեծ ցաւն այս խոստումը, իր տասը տարուայ գոյութեան շրջաններուն մէջ ունեցած շրջանաւարտ սաներուհիներէն (որոնց թիւը հազիւ վեցի հասած է) ո՞ր մէկը կարող է այսօր որբանոցէն դուրս իր ապրուստը ճարել։

Մեր մեծ ցաւն այս խոստումը, իր տասը տարուայ գոյութեան շրջաններուն մէջ ունեցած շրջանաւարտ սաներուհիներէն (որոնց թիւը հազիւ վեցի հասած է) ո՞ր մէկը կարող է այսօր որբանոցէն դուրս իր ապրուստը ճարել։

Իզմիր * * *

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ժողովը իր շաբաթական նիստը չգումարեց երէկ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ երկու դիւանապետները, Թէլեան Բարթող և Խաչատուրեան Կարապետ էֆ.ները, անցեալ հինգշաբթի օրէն ի վեր իրենց պաշտօնին գլուխը չեն գտնուիր։

ՏՆՏԵՍ. Խորհուրդը երէկ իր շաբաթական նիստը գումարեց։ Նիստը մինչեւ ուշ ատեն շարունակուեցաւ, խորհրդակցութեան գլխաւոր առարկան էր Պատրիարքարանի պիւտճէն և պաշտօնէից պահանջումներու խնդիրը։

ԻԶՄԻՐԷՆ կը գրեն թէ, Հոգ. Որբախնամ մարմինը Բաղաքական ժողովին հետ բանակցութեան մտած է, յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանին իր պաշտպանութեան տակ գտնուող որբաղջիկներուն թիւը պակասցնելով մնացեալները Հռիփսիմեան վարժարան զրկելու, ուսման և ձեռագործի դասերուն հետեւելու հայար։

ԴԱՒԱՌԱՅԻՆ առաջնորդական վիճակներու կազմակերպութեան մասին Տ. Վահրամ Մանկունի Սրբազանի և Միհրան Սէթեան էֆ.ի կողմէ պատրաստուած ծրագիրին մէջ հիմ բռնուած են կուսակալութիւնները. կան վիճակներ որ տեղական պիտոյքներու պատճառաւ, միացեալ վիճակ կազմուեցան. օրինակի համար Անգր. Պոլիս և Ռոտոսթօ, Պանտրմա, Պալըքէսիր, Բէօթանիա, Աֆ. Գարահիսար և Պիլէճիք։ Կան ուրիշ թիւեր ալ որ միեւնոյն կուսակալութեան մէջ չգտնուելով անջատուեցան առաջնորդական վիճակէն. կան դարձեալ որ միեւնոյն կուսակալութեան տակ գտնուած առաջնորդական վիճակին կցուեցան։ Վիճակներ կան որ ջնջուեցան, կան ալ որ աւելցան, պահելով միշտ 45 վիճակի համագումարթիւը։

ԱՐՄԱՇԻ փոխ-վանահայր Տ. Եղիշէ եպիս. Դուրեան հրաւիրուած է Ս. Աստուածածնի տօնին Պանտրմա երթալ, քահանայական ձեռնադրութիւն կատարելու համար, Տ. Թաթիոս վարդապետի խնդրանքով՝ որ Արմաշի սահմանին է։

ՀԱՅ-ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐԷՆ. — Անցած կիրակի Նիկոմիդիոյ Հայ-Բողոքականաց վարժարանին մէջ, Կարապետ էֆ. Գոնտայեան ծանուցած է թէ, Կայս. բարեհաճ հրաման մը արտօնած է որ ասկից ետք, առանց մասնաւոր իրմէ թոյլտուութիւն առնելու Հայ-Բողոքական հասարակութիւնն ալ ուրիշ հասարակութեանց պէս՝ Օսմանիյէ թղթադրութիւնով պիտի կրնան ի հարկին Պոլիս երթեւեկել։ Այդ տեսակ բարեմասնութիւններ եղան Վեհ. Կայսեր համար։

ԽԵՂՃՈՒՈՂԻ ՄԸ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՏՕՂԱՊ-ՏԷՐԷՆԷՆ կը գրեն մեզի.— Հաճեցէք ձեր պատուական թերթին մէջ մէկ քանի տող նուիրել, կիրակի օր Տօղապ Տէրէի մէջ, խեղդամահ եղող, Գէորգ Գուրպանին յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսին։

Կիրակի օրուան տեղատարափին ամանքները երբ կատաղի արագութեամբ շրջակայ զառիվայրերէն ալ ու ձախ զարնուելով ուղղակի Տօղապ Տէրէի ձորը կը խուժէին, հոն առանձին տեղ մը հատատուած «սէրկի»ն և անոր տէրը խեղճ Գուրպանը բաղնիներուն վրայ առած սկսաւ պրկել իր մահատանջ երախին մէջ։ Հէգ մարդը 5-600 գրի փոխ-դրամով մը ձմերուկի Սէրկի մը ցուցադրած էր և ծախելով իրեն փոքրիկ օրապահիկ մը պիտի ճարէր, Գուրպան գաւորդի մը չափ դիւցազնաբար անողոք ալիքներուն դէմ մաքառեցաւ, սակայն վերջապէս ճարահատ տեղի տուաւ յորդառատ հեղեղին առջեւ, հակառակ չորս կողմէն հասած օգնութեանց. խեղճ Գուրպան ալիքներուն վրայ ձմերուկներուն հետ սկսաւ գլտորիլ դէպի վար, ամբողջ [illegible] ալիք ու զոհոր աղաղակներ խլելով։ Տեսարանը սրտակեղեք կը ներկայանար չէին կրնար իրենց կծաւարցունքները զսպել յիշելով մանաւանդ խեղդամահին անչափահաս զաւակներն ու յղի կինը, և իրեն երիտասարդ տարիքը։

Երկու ժամ ետք երբ հեղեղը զարբեցաւ տեղւոյն ազգայիներէն Սարգիս էֆ. Պալթեանի կարգադրութեամբ Գուրպանի դիակնացած մարմինը Ջուրէն հանուելով ուղղակի Ս. Երրորդութեան եկեղեցին փոխադրուեցաւ։ Երկուշաբթի օր կաղապ Սէրայի բժիշկներէն Տոքթ. Տիգրան էֆ.ի կողմէ քննուելով հրամանագիրը արուեցաւ և ժամը 6ին մեհեանական արարողութիւնը սկսաւ ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը։ Թաղմորին կը նախագահէր Տ. Գրիգոր Ծ. վրդպ. Աբարդեան շուրջը ունենալով Տ. Մարկոս վրդպ. Գարագաշեանը և Բերայի ամբողջ քահանայական դասը։ Մեկ քանի դպիրներ, ինչպէս նաեւ ուսեցեղին բոլոր պաշտօնեաները։

Արարողութենէն ետք Տ. Մարկոս վարդապետ Գարագաշեան դամբանական մը խօսեցաւ զգածեալ չեչտերով, բնաբան ունենալով Դաւիթի հետեւեալ խօսքը «Աւուրք իմ որպէս հովանի անցին և ես որպէս խոտ ցամաքեցայ։» վերջանալէն ետքն ալ մեր ազգայիներուն դէմ մաքառեցաւ, սակայն վերջապէս ճարահատ տեղի տուաւ յորդառատ հեղեղին առջեւ, հակառակ չորս կողմէն հասած օգնութեանց. խեղճ Գուրպան ալիքներուն վրայ ձմերուկներուն հետ սկսաւ գլտորիլ դէպի վար, ամբողջ [illegible] ալիք ու զոհոր աղաղակներ խլելով։ Տեսարանը սրտակեղեք կը ներկայանար չէին կրնար իրենց կծաւարցունքները զսպել յիշելով մանաւանդ խեղդամահին անչափահաս զաւակներն ու յղի կինը, և իրեն երիտասարդ տարիքը։

Երկու ժամ ետք երբ հեղեղը զարբեցաւ տեղւոյն ազգայիներէն Սարգիս էֆ. Պալթեանի կարգադրութեամբ Գուրպանի դիակնացած մարմինը Ջուրէն հանուելով ուղղակի Ս. Երրորդութեան եկեղեցին փոխադրուեցաւ։ Երկուշաբթի օր կաղապ Սէրայի բժիշկներէն Տոքթ. Տիգրան էֆ.ի կողմէ քննուելով հրամանագիրը արուեցաւ և ժամը 6ին մեհեանական արարողութիւնը սկսաւ ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը։ Թաղմորին կը նախագահէր Տ. Գրիգոր Ծ. վրդպ. Աբարդեան շուրջը ունենալով Տ. Մարկոս վրդպ. Գարագաշեանը և Բերայի ամբողջ քահանայական դասը։ Մեկ քանի դպիրներ, ինչպէս նաեւ ուսեցեղին բոլոր պաշտօնեաները։

Արարողութենէն ետք Տ. Մարկոս վարդապետ Գարագաշեան դամբանական մը խօսեցաւ զգածեալ չեչտերով, բնաբան ունենալով Դաւիթի հետեւեալ խօսքը «Աւուրք իմ որպէս հովանի անցին և ես որպէս խոտ ցամաքեցայ։» վերջանալէն ետքն ալ մեր ազգայիներուն

թիւնով մը դէթ վերջին միխիթարութիւն մը ընծայելու դժբախտ Դէրդիի դագաղին և վշտահար ընտանիքին։ Մաղթելի է որ նմանօրինակ պարագաներու մէջ, նոյն ազնուութիւնը ցոյց տրուէր միշտ։ Անշուշտ բարեսէր անձեր ալ, չպիտի խնայեն իրենց անհայական աջակցութիւնը, այդպիսի տխուր վախճանով մեռնող անձի մը որբերուն։

ՅՇԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳ. ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ

1903 Յուլիս 17—24

Երուանդ Յակոբեան, մեսրոպեան վանք, ընդ Աղաւնի Տ. Յակոբեանի։

Պետրոս Եղիա Էշնայեան, հողագործ, ընդ Զարուհի Դէորգ Թէրլիքեանի։

Գրիգոր Տիգրան Լորանեան, քարտիսիոնի, ընդ Սրբուհի Յովհաննէս Օհանեանի։

Տիգրան Մ. Յակոբ Վանլեան, ներկայ, ընդ Ագապի Մ. Դանիկ Եորիանեանի։

Խաչիկ Մելքոնեան կաթնավաճառ, ընդ Մարգարէի Գրիգորեանի։

Սրապ Կարապետ Համամճեան, նըշագործ, ընդ Զարուհի Ադամեանի։

Համբարձում Տիգրան Փափազեան մրմնջող, ընդ Անաստասիա Աբելեանի։

Գրիգոր Հիւրմիւզ, նուագածու, ընդ Աղաւնի Դէորգեանի։

Խաչատուր Յովակիմեան ձկնորս ընդ Աղաւնի Մագաուտեանի։

Անտոն Քերոբէ Գոլանճեան, սեղանաւոր ընդ Աշխէն Տ. Արիստակէսեանի։

Խաչիկ Գրիգորեան եաղմանճի, ընդ Թագուհի Սարգիսեանի։

Բարթամ Խաչատուր Բարթամեան ալիւրաթուրաճիի գործակատար, ընդ Բերուսիկ Թագուհեանի։

Դէորգ Գրիգոր Պողոսեան պաշտօնեայ, ընդ Հայկուհի Պաղտասարեանի։

Բաբեղ Կարապետեան պիւքիճի, ընդ Մանիկ Յակոբեանի։

Արամ Կրօն Կիւմիւշեան, լէվանթաճի, ընդ Վերինիա Գոսթանդինոս Գուրէլեանի։

Գաւրիճ Պօղոս Խամեան կառապան, ընդ Հեղինէ Յակոբեանի։

Անտոն Տիգրանեան, ատաղձագործ, ընդ Աղնիւ Զենոբեանի։

Լեւոն Դէսրգ, դերձակ, ընդ Ներսէհ Դէորգ Խնկեանի։

Համբարձում Խաչիկ Թէրզեան գրագիր, ընդ Դոմնի Գրիգոր Սարգիսեանի։

Արտաշ Դէորգեան, սափրիչ, ընդ Սիրուհի Նահապետեանի։

Մինրան Մատթէոս Բէմանճեան հաղցի, ընդ Սարինէ Օգոստէն Պէօրէկեանի։

Կարապետ Նիկողոս Բէօլէեան, թօհաթճի, ընդ Մեղինէ Պողոս Սուրէնեանի։

Նազարէթ Կիրակոս Սէմէրճեան, պաշտօնեայ ընդ Հռիփսիմէ Դէորգեանի։

Սեսիան Գասպար Միսաէրեան ծերեվի ընդ Վարդանոյշ Աբելեանի։

Սրուանդ Ղազարոս Փափազեան, եաղմանի ընդ Աշխէն Մանուէլեանի։

Խաչիկ Կարապետեան, աղօրիքի դռնապան, ընդ Նուարդ Յովհաննէսեանի։

Կարապետ Թադէոս Զիլինկիրեան, գրագիր, ընդ Բէրուզ Մանուկ Ոսկերիչեանի։

ԱՆԳԻՐԸ

Ու եղաւ որ հարց ըլլայ թէ ինչո՞ւ 5000 տարիէ ի վեր մերիններէն դեռ ցայսօր Տէրնտասի կրակը կը պաշտուի, Տէրն ու Միհրը կամ Միհրանիկը ու Տիրանիկը կը յիշուին։—Անգիր դըպրութեան Բ. հատորի 6րդ տեսրը կարդացէք և ցնծացէք Վահան վարդապետի տարեկանը 25 դրչ։

Պաշտօնական գրատուն, Սուլթան Համամ թիւ 14։

Վարժ գրաւարի մը պէտք կայ։ Դիմել «Մանզումէ»ի գրաւարապետին։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ
BOURSE DE PARIS

26 Օգոստոս 1903

Ֆրանս. 3% 3% Français)	97 62
Բէժի (Tab. Turcs)	398 —
Գոնսոլիտ (R. Turque D.)	32 —
Երկաթուղի (Lots Turcs)	126 —
Պանգ Օթթ. (Banque Ott.)	588 —
Թրանսվալ (Transvaal)	112 —

ԲՐԷՏԻ ՖՈՆՍԻԷ ԷԺԻԲԻՏԷՆ

225րդ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ
3 առ հարիւր պարգեւաւոր պարտատոմսերու

15 ՕԳՈՍՏՈՍ 1903

211,388 թիւր 50,000 Ֆրանգի բաժնի է

Հետեւեալ 25 թիւերը շահած են 1000ական ֆրանք.—

1108	87173	209915	300116	331206
8138	100137	215585	304449	339199
18541	102693	224582	310893	391734
48669	104274	225632	311901	395993
62570	179712	268194	312699	397506

Վճարումները կը կատարուին սեպտեմբեր 1էն սկսեալ Գահիրէի մէջ Ընկերութեան կեդրոնատեղիէն, իսկ կ՝Պոլսոյ, Աղեքսանդրիոյ և Իզմիրի մէջ Բրէտի Լիոնէի կողմէ։

ՆԸՇԱՆ

Խայրխանանը Սալթանաթը Սէնիյէտէն օլմասընա մէպնի Ֆրանսա տէվլէթը ֆէխիմէսի թէպասընան Մ. Էթիէն Օկիւսթ Լօմվանա իշխենիւրիւթպէսէն Մէճիտի։

ԹԷՊԼԻՂԱԹԸ ՐԷՍՄԻՅԵԷ

Իրան տէվլէթի ճանիպլինտէն Պասրա վալիսի սատէթլու փաշա հարրեթլէրինէ իթա օլունան մա համայիլ պիրինճի ռիւթպէտէն Շեր ու Խուրշիտ վէ Բուսմանիա հիւթիւմէթի թարաֆընտան Մէլանիկ վիլայէթի մէսալիհի էճնէպիյէ միւտիրի Հիքմէթ պէյէ վէրիլէն տէօրտիճնիւ ռիւթպէտէն Գուրօն տը Բուսմանի նրչանդարընէն վէ Բաալբէգ մագամընատան Հալէպ միւթէպէտիրինտէն Սրյաթ զատէ Ճորճի էֆէնտիյէ իթա օլունան իշխենիւ ռիւթպէտէն Բիօ նրչանդրյա ալթուն միտալիա պաքընէն վէ զէվճէսի Կէլիլիա հանրմա վէրիլէն Սէն Բիէր նրչանընէն միւար վէ մուսթահիչէյհիմ ճանիպլինտէն գապտ վէ լէտ էլ իճապ թաալիքի խուսուսընա պիլ իսթիղան միւսաաֆէի Սէնիյէի ճէնպաղը Բաուիշահի շահան պուլրլումուշ տրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԸՆԴՀ. ԱՄՍԱԿԱՆ.—Վեհ. Կայսեր Գահակալութեան տարեդարձին առթիւ, Ելմտակու Նախարարութիւնը առջի օրուընէ սկսեալ մէյմէկ ամսաթոշակ բաժնել Պետական բոլոր պաշտօնեաներուն։

ՊՈՒԼԿԱՐ կառավարութիւնը, կ՝ըսեն ֆրանսերէն թերթերը, վիւնական տան մը յանձնարարեց 15 միլիոն ֆրանքի, անմիջապէս յանձնելի։

—Ֆերտինանտ իշխանը որ Հունգարիա Միւրանի իր դղեակն է, յօդացաւի տագնապէ մը բռնուած է ամսկողնի կը ծառայէ։ Վերջերս ընդունեց քեռորդին՝ Պալիէրայի Սիկիֆրիտ դուքսին այցելութիւնը, որուն հետ հաստատուեցաւ։ Իշխանը ընտանեկան վէճ մը ունէր իր Ամէլի քրոջ զաւակներուն հետ։

—Սոֆիայի պաշտօնաթերթը կը հրատարակէ գիր մը, որով Ֆերտինանտ իշխան իր շնորհակալիքը կը յայտնէ իշխանութեանց և մասնաւորներու, այն սիրոյ արտայայտութիւններուն համար, որոնք եղան իր ընտրութեան տարեդարձին առթիւ։

—կը հերքուի այն լուրը թէ, Կոնստանդի պուլկար գործակատար պիտի ըլլայ Անգլիա հաստատուած մեծ վաճառական մը, Մ. Անկէլօֆ։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԽՈՒՌԱՐԱՐՆԵՐԸ.—Անգլիոյ կառավարական թերթը, Ընբանսուրս, խստիւ կը բողոքէ Պուլկար յեղափոխականներուն վարագուրիւններուն դէմ, ըսելով թէ ասոնք ամէն չափ ու սահման կ՝անցընեն, և Թերիխան Պեռութեան համբերութիւնը չարաչար կը գործածեն։ Սբանիարս չարունակելով կը հաստատէ թէ Ռուսիոյ և Աւստրիոյ չէզոքութիւնը ամէն ժամանակէ աւելի անխախտ է, ու անոնց համաձայնութիւնը կատարեալ է, որուն վասահ են նաեւ եւրոպական բոլոր միւս Տէրութիւնը։ Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարար Կոլուխովսքի կոմս Ռուսանիոյ ներկայ և նախորդ Վարչապետներուն, որոնք օգափոխութեան համար Վիեննա կը գտնուին, յայտարարեց թէ Օսմ. Տէրութիւնը կարող է լաւ դաս մը տալ յեղափոխականներուն, և բան արժանոյն պատժել Պուլկարները, եթէ յեղափոխականներուն օգնելու մեծ և դատապարտելի անխոհեմութիւնը գործէ։ Սբանիարս կը վերջացնէ.—«Աղդարարութիւնը ճիշդ յարմար ժամանակին տեղի կ՝ունենայ, և եթէ օգնող Պուլկարներ գտնուին, իրենց անխոհեմութեան բոլոր հետեւութիւնները պիտի կրեն։»

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.—«Ապտիւլ Մէճիտ»ը զրաւորը օրուն ջուր իշեցուիլը գրեցինք Ֆիլատէլֆիայի Բրամբ նաւարանէն, փորձի համար պիտի սպառազինուի առաջիկայ Սեպտ. 15ին և Յունվար 1ին պիտի մեկնի օսմ. ջուրերը գալու համար։

ՄԵՆ-ԿՆԱՅԻՆ ամենէն լաւ մէկ տեղը մզկիթ մը պիտի շինուի, «Համիտիյէ» անուանով։

ՐՈՒՄԷԼԻՒ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ Շէրիի դատարաններու Նայիպներուն ամսաթոշակները կանոնաւորուեցան և յաւելումներ կրեցին։

—Էմրրնէի Նահանգին Բիլիսէ-Գուլէ կոչուած տեղը հեռագրատուն մը պիտի հաստատուի, և հաղորդակցութեան պիտի դրուի Էմրրնէի քաղաքին հետ։

ԿԱՅՍ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ վրայ նոր շէնք մը պիտի աւելցուի, հիմնական շէնքին անբաւականութեան համար։ Պատրաստուած յատակագիծերը Կրթական Նախարարութեան մատուցուած են։ Ծախքը 14.000 օսմ. ոսկի հաշուուած է։

—Կայս. թանգարանին Տնօրէն Համտի պէյ, Թերման կառավարութենէն ստացաւ Բրուսիական Թագ պատուանշանը։

ՏՕՐԹ. ԺԱՂ ՓԱՇԱՅԻ ՄԱՀը.—Դրած էինք թէ, Կայս. Գ. զօրաքանակին բժշկապետ զօր. ժաղ փաշա, պալար մը հանած էր աջ բազուկին վրայ, երբ Պուլկար ասպատակներու կողմէ վիրաւորուած օսմ. զինուոր մը կը դարմանէր։ Տօքթ. ժաղ փաշա առջի օր մեռաւ Սեւանիկի մէջ, փրատիսային բորբոքումէ։ Տօքթ. ժաղ փաշա որ 50 տարու հաղիւ կար դեռ, մեր երկրին կարողագոյն զինուորական բժիշկներէն մէկն էր։ Կայս. բանակներու հետեւեցաւ պատերազմական ամէն դաշտերու մէջ, ի յայտ բերելով որքան մը իր կարողութիւնները, նոյնքան ալ իր քաջասրտութիւնը։ Եւ իր այս արժանիքին համար էր որ ամէնէն աւելի անուն շահեցաւ և առաջացաւ։ Կ՝զգար որ իր վախմանը իրը զինուոր պիտի ըլլար, և իր մահը, ճշմարտապէս տխուր, հասատուց այդ մտադրութիւնը։ զինուոր մը մահուան ճիրաններէն խլած ատեն մեռաւ։ Իր նկարագիրը և կարողութիւնը փայլուն ապագայ մը կը խոստանային դեռ իրեն։ Ոչ միայն Կայս. Գ. զօրաքանակին բժշկապետ-վիրաբոյժն էր, այլ նաև Սեւանիկի, Բոսոլայի և Մանասթրի նահանգներուն առողջապահական ընդհ. քնիչը։ Տօքթ. ժաղ փաշա, Վեհ. Սուլթանին շնորհներուն ալ արժանացած էր։ Շատ մը պատուանշաններ ունէր և վերջին տարին էր որ բարձրացաւ Ֆէրիգ Պէհան ատիճանին։

ՀԱԼԷՊԻ ցաւագանդէնին յայտագիրը հրատարակուեցաւ։ Ցաւագրողները իրենց վճառման 40 փր.ին համար 1 փր. պիտի վճարեն։ Ապրանքները պիտի ապահովագրուին կայս. կառավարութեան կողմէ։ Բացի ցաւագանդէնէն, ամէն օր զբօսախաղեր պիտի կատարուին, ներկայացում, զանազան պարեր, ըմբշտարտ, մարմնամարզ, հեծելանիւ, նուագներ, և այլն։ Մուտքը 40 փր.է։

ՌՈՒՍ ուսանողները, որոնք Պոլիս այցելեցին, կիր. օր Կայար Նիֆօլա շոգենաւով Իզմիր հասան։ Ընդունուեցան հիւսիսաւարտնին պաշտօնեաներէն, և քաղաքին գլխաւոր վայրերը այցելեցին։ Իրիկունը շոգենաւը Պիրէոն մեկնեցաւ։

ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏԷԻ վարչութեան անդրիպցի նախորդ պատուիրակ Մր. Լաու, որ Հնդկաստան կը գտնուի, տեղական կլիմային անյարմարութեան պատճառով, խնդրեց դարձեալ Պոլիս դալ նոյն պաշտօնով, քանի որ Սըր Պաղինկթըն Սմիթ Անգլիոյ Թագաւորական նախարարութեան խորհրդական անուանուած է։

ԳԱԼԱՌՆԵՐՈՒ մէջ ծագած պաճարախին դէմ մարքառելու համար, կայս. Իրատէ մը հրամայեց 40,000 զրուշ յատկացնել, չիճուկ պատրաստելու համար։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ բժշկական վարժարանին բացումը պիտի կատարուի Կայս. Գահակալութեան տարեդարձին օրը։ Մինչեւ վերջնական Տնօրէնի մը անուանումը, նոյն պաշտօնը առժամապէս պիտի վարէ Պոլսոյ քաղաք. բժշկ. վարժարանին ուսուցիչներէն Ֆէրիդ Ֆէյզի փաշա, որ այժմ պաշտօնով Դամասկոս կը գտնուի։

«ԼԻՎԱՆԻ ՀԷՐԱԼԴ»ի տէր և խմբագրէն Մ. Լամար Ուիթաքէրի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ առջի օր, Հայտար-Բաշայի մէջ, հանդիսաւոր կերպով։ Շատ մը պսակներ զրկուած էին։ Մարմինը Դանիելիէն շոգեմակոյկով հոն փոխադրուեցաւ։ Խումն բազմութիւն մը ներկայ էր։ Երեցին աղօթքներէն ետք Լ. Հէրալտի մէկ պաշտօնեան դամբանական ճառ մը արտասանեց, ի դիմաց իր ընկերակիցներուն։ Ներկայ էին Անգլիոյ դեսպանը և պաշտօնեաները, Սըր Պաղինկթըն Սմիթ, Մ. Մ. Էվեէնիտիս, Վիթալ, Մալթաս և այլ ծանօթ անձեր։ Թաղուեցաւ Հայտար Բաշայի գերեզմանատան մէջ։

ԿԱՅՍ. ԴԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ տարեդարձին օրը, Վոսֆորի մէջ կատարուած լուսավառութիւնները դիտելու գաղտներուն դիւրութիւն մը տալու համար, երկաթուղիի ընկերութիւնը նոյն գիշեր, ժամը 2ին (Ք. Ե.) մասնաւոր շոգեկառք մը յատկացուցած է, որ պիտի հանդիպի Սիրքէճիէն մինչեւ Այ-Սոֆիա բոլոր կայարանները։

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐ.—Յարդ Լիւանանի մէջ մարդահամար կատարուած չըլլալովը, կառավարիչը Բ. Դուռնէն արտօնութիւն խնդրեց մարդահամար կատարելու համար։

—Ափր. Տրիպոլսոյ վերջին մարդահամարէն կը հասկցուի թէ, ներկայ բնակչութիւնը նախորդ մարդահամարի ժամանակէն մէկուկէս անգամն է։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔԵՐ.—Պէտք եղած տեղերը հրման արուեցաւ, որպէս զի երկրագործական մեքենաներ բերուին և ածան գնով ծախսու կամ վարձու տրուին երկրագործներուն։

ԲԻԱՂՐՏՀԱՆԻՒ անուշ ջուրերուն համար աւազաններ պիտի շինուին Բասրա-Բաշայի զանազան կողմերը։

ՄԱՔՍԱԳԻՆ յանձնաժողովը առջի օր ալ զբաղեցաւ քանի մը պաշտօնեաներու ընտրութեամբ և նկատողութեան առաւ քննիչներուն տեղեկագիրները։ Նորէն 15 պահպան պաշտօնեաներ ընտրեց հանգստեան կոչուածներուն տեղ։ Բարափի մաքսային քննիչ Ալի Բիզա էֆ. Դալաթիոյ Պաղրդ Բազարը փոխադրուեցաւ և անոր յաջորդեց մաքսային վերատեսչութեան կեդրոնի պաշտօնեաներէն Հիւսնի էֆ.։

Ցանձնաժողովը փոխեց նաեւ Դալամիոյ քարափին մաքսային պահապան պաշտօնեաները։

—Մաքսային Խորհուրդին անդամներէն ոմանք առջի օր ալ քննեցին Պոլսոյ ու Դալաթիոյ մաքսատունները։

ԱՊՈՒԻԽՏ ԵՒ ԵՐՇԻԿ.—Կեսարիոյ առողջապահական քննիչներուն միւը պիտի աւելնայ, որպէս զի հիւանդ անասուններէ ապրանք և երշիկ չպատրաստելու մասին խիստ հսկողութիւն կատարուի։ Մաքսատուներու մէջ բըժիշկները առժամաբար պիտի քննեն զանոնք, մինչեւ որ անասուններու, հանքերու ու երկրագործական նախարարութիւնը միբրոպարան մը ընարէ։

ԲԱՄԲԱԿ.—Առանցի նահանգին լաւ տեսակ բամպակի հունտերէն մաս մը Սուրիոյ, Պէրութի ու Ափր. Տրիպոլսոյ նահանգները պիտի ղրկուին, մշակուելու համար։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ.—Պրուսացի դերձակ Տիգրան, իր աշկերտ, Խրիմեան ծեծած ըլլալուն համար. նաեւ Տիկին Նեկտար՝ Յարութիւնը ծեծած ըլլալուն համար, դատապարտուեցան մէյմէկ շաբաթ բանտարկութեան։

—Կազմարար Հայկը ծեծելուն համար Ալիքսան Կարապետեան ոսկի մը տուգանք պիտի տայ։

—Գուրպաղրը Տէրէ բնակող սափրիչ Հիւսէին աղա, առանց արտօնութեան ատամնաբուժութիւն ընելուն համար 2 ոսկի տուգանք պիտի տայ։

—Եղեռնադատ ատեանը դատեց Արթին, Խուրշիտ ու Պէհէտտին անուն անձերը, որոնք զանազան տեղեր գողութիւններ բրած էին։ Առանցմէ Արթին, իբրեւ վաղեմի չարագործ, 7 տարուան տաժանակիր աշխատութեան դատապարտուեցաւ։ իսկ Խուրշիտ՝ 6 ու Պէհէտտին ալ 3։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ.—Զէնկէլ-Բէօյի մէջ ձերբակալուեցաւ Հայտարանուն մէկը որ ամուսնութեան խոստումով նոյն գիւղացի մէկ աղջկան պատիւը բռնաբարած էր։

ՄՈՒԿԸ ԵՒ ՈՍԿԻ ՄԱՏՆԻՆ.—Պճնասիրութիւնը մուկերուն մէջ ալ կը ճարակի։ Եթէ չէք հաւատար, կարդացէք սա գեղեցիկ պատմութիւնը որ կը զարցուի։

Ագռաւայի կողմը, պտղավաճառ Ալիի կինը, որ լուսացարարուհի էր, անցած օր երբ լաթ կը լուար, երկու մուկ նշմարեց որոնք կամաց կամաց կը մօտենային, անկիւնը դրուած կէս ոսկի արժէքով մատնին։ Շատ զարմանալի էր դիտել զանոնք։ Այդ երկու փոքրիկ անասուններէն մէկը մատնին մէջ անցուց գլուխը և սկսաւ մէյ մըն ալ փախաւ՝ կնոջ հանած աղմուկէն, բնական է, իրեն հետ տանելով նաեւ զարդեղէնը։ Դժբախտ կինը շատ յուզուեցաւ, փորձեց բռնել այդ փոքրիկ աւազակները, սակայն ի զուր, անոնք իրենց ապաստանարանը գտած էին ալ, եւ թակարդները պարապը մնացին։ Օրեր կ՝անցնին, և նախընթաց գիշեր, մէյ մըն ալ, երիկ-կնիկ կ՝արթընան սարսափարկէն եկած աղմուկի մը։ Կանթեղ մը կը վառեն, վար կ՝իջնեն ու մեծ կ՝ըլլայ իրենց զարմանքը երբ կը տեսնեն որ կատուին խածած է այն մուկը որ իրեն ոտքերը զարդարած էր, կէս ոսկինոց մատնիով։ Երիկը ճայրնի հարուածով մը պատժեց այդ մատրան յեղուզակը, և անմիջապէս մատնին ներկայեց իր կնոջ իբր աղաւոր յիշատակ մը մուկերու գողութեան։

ՊԻԼԷՃԻԿԷՆ կը գրեն թէ, տեղին Բէյիի դրասենեակին դրամարկղէն 190 ոսկի անյայտ եղած է։ Յայտնի չէ թէ, գողութիւն մըն է թէ խրատում մը։

ԳԻՍԱԿ.—Առջի ցորեկ Զաթլատը գաբուի ծովեզերքէն 50 տարու մարդու մը դիակը գտնուեցաւ։ Հաստատուեցաւ որ, Էօմէր անուն բեռնակիր մըն է որ ծով մտած ըլլալով խեղդուած էր, լոպայ չդիմադրուն հետեւանքով։

ՈՃԻՐ.—Բիւլիւյէն կը գրեն թէ, Թրնովացի գաղթական մը 45 տարու Մէհմէտ, որ Ապէյ-Բունար գիւղը կը բնակէր, անծանօթի մը կողմէ սպանուեցաւ իր տանը պատուհանին մէջ կեցած ատեն։

—Անցած կիրակի, Աւնիէ Զաղուշ և Բայտար Մէհմէտ, որոնք Զէգերկէ գիւղը կը բնակէին, դաշտին մէջ կռիւի բռնուեցան։ Աւնիէ քար մը նետեց հակառակորդին, որ քաշելով հրացանը, երկու հարուածով միւսը դեռին փեսց անշարժ։

ԳՈՂԵՐ մասն անցած օր Սկիւտար, Նազարաճառ Վանկէլի խանութը և վերցուցին ժամացոյցներ և չղթաներ պարունակող տոպրակ մը։ Նազարաճառը ատոնք ժողված էր փոխ դրամ տալով և իբր աւանդ առնելով։ Իբր կասկածելի ձերբակալուած է բրճեի Մէհմէտ անուն անձ մը։

☛ Տես «Քէօճէի Համաւ»ի ծանուցումը Դ. երես։

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ԲԱՐԻԶ, 26 Օգոստ.—Իմպէռները ստորագրեցին, վճռաբեկ ատեանին տալիք իրենց բողոքագիրը։

—Երեսփ. Ժողովին Նախորդ Նախագահ Մ. Տէշանէլ բացարձակապէս կը հերքէ, Իմպէռներու հետ յարաբերութիւններ ունեցած ըլլալը։

ՄԱՏՐԻՏ.—Զրոյց տարածուած էր թէ Սպանիա 200 միլիոնի փոխառութիւն մը պիտի կնքէր։ Ասիկայ հերքուեցաւ պաշտօնապէս։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1903 13,26 Օգոս. Դ.)

ՑՈՐԵՆ

Սէրթ էքսթրա, օխան	33 փր.
»Միջին տեսակ և Բուսմէլի	30½-32 »
Ձերմակ Ս. լիպրայէն պակաս	8-8¼ դր.
» Բ. »	8¾-9 »
Մախլութ (խառն) »	9½-10¼ »
» (հաճարով) »	11-11½ »

Այսօր ժամանեց Բուսմէլի 25 վագոն լիպրայէն պակաս 8½ դրչ.

ԱԼԻՒՐ

Տեղական քրմա Ա. պարկը	73 դր.
» » Բ. և Գ. »	68-70 »

ԹԵՓ

Օխան 15½-16¼ փարա։

ԳԱՓԻ

Աղէկ տեսակը	11 դրչ. գրիւը
Երկրորդ »	10½-10¾ »

ՄԻՍԻՐ

Օխան 27-29 փարա։

«Առաջնարոյժ Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ»
Կարգալ Դ. երես

ՍԱԿԱՐԱՆ

ԶԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ
ՕՍՄ. ՔՕՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	34.17
Ամէնէն բարձր գինը	34.19
» վար գինը	34.11½

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ ֆր.	122.50
Երէկուան բարձր գինը	122.50
» վար »	122.
Քրէտի Ֆոնսիէ էժիբսիէն	265.50
Բարափ	506.
Լոբիում	80.
Պանք Նաս. Կրէս.	427.
Թրամվայի Բամենթուղթ	6.
Թրանսվալ	112.
Բէժիի պարտաթուղթ Լ. Օ.	398.
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա.Ո.	11.60
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	4.45

ԹԵՐԷԶ ՌԱՔԷՆ

ՀԵՂԻՆԱՆ
ԷՄԻԼ ԶՈԼԱ

ԻԶ.

Տիկին Ռաքէն քանի մը օր պահեց իր ձեռքին զործածութիւնը, քարեսխնակի մը վրայ կը դրէր, և ուղածը կը ենդրէր։ Անկիւ ետք այս ձեռքերն ալ թմրեցան, և անկարելի եղաւ անոր՝ զանոնք վեր վերցնելը, և մատիտ բռնելը։ Այդ օրէն, ակնարկներու լեզուն միայն ունէր, պէտք էր որ եղբարդիկը գուշակէր ինչ որ ինք կ՝ուզէր։ Դեռատի կինը ինքզինք նուիրեց հիւանդապահի խիստ արհեստին։ Ասիկայ իրեն համար միտքի և մարմնի զբաղում մը ստեղծեց, որ իրեն մեծ բարիք մը եղաւ։ Ընտանիքին բարեկամները չէին գիտեր ինչ զովասանք հնարել, Լօռանի և Թերէզի առաքինութիւնները փառաւորելու համար։

Հինգշաբթի ընդունելութիւնները չարունակուեցան և հաճախդամը ներկայ եղաւ, ինչպէս երբեմն։ Իր թիկնաթոռը սեղանին կը մօտեցնէին, ժամը 8էն 11 աչքերը բաց կը մնար, կարգաւորելով թափանցիկ ցուլքերով։ Առաջին օրերը ծեր Միշօ և Կրիվէ քիչ մը անձկութիւնով կեցան իրենց վաղեմի բարեկամուհիին դիակին դէմ։ չէին գիտեր թէ ինչ ընթացք բռնէին, սանկ վիշտ մը կ՝զգային միայն, և ինքզինքնին կը հարցնէին թէ ինչ ճշմարիտ միջոց յարմար էր տխրած ցուցնելու համար։ Պէ՞տք էր խօսիլ այս մահատիպ դէպքին, պէ՞տք էր որ ամէն բանէ հեռու բռնէին զայն։ Քիչ քիչ որոշեցին Տիկ. Ռաքէնի հետ վարուիլ, այնպէսորպէս թէ բան մը եղած չէր ցարդ։ Վերջացուցին կատարելապէս անգիտակ ձեւանալով իր կացութեան։ Կը խօսակցէին անոր հետ, հարցումներ ընելով և պատասխաններ տալով, անոր և իրենց համար խնդալով, առանց չփոթելու ասոնոր դէմքին դմէք արտայայտութենէն։

Տարօրինակ տեսարան մըն էր որ կը պարզուէր։ Այս մարդիկը արձանի մը հետ խօսելու երեւոյթը ունէին, ինչպէս պլպիկ աղջիկները իրենց պուպրիկներուն կը խօսին։ Անդամալոյծը բիրտ և համր կը մնար անոնց առջեւ, և իրենք կը շաղփաղփէին, կը բաղմապատկէին շարժումները, անոր հետ խիստ ոգեւորեալ խօսակցութեան մը բռնուած։ Միշօ և Կրիվէ կը ծափահարէին իրենց սքանչելի վարուելակերպը։ Այսպէս չարժելով, կը կարծէին քաղաքավար ըլլալ, և միւս կողմէ կ՝զգուշանային սովորական միթարութիւններու ձանձրոյթէն։ Տիկ. Ռաքէն շատ ամրոցած էր առողջ մարդոց հետ գտնուիլը տեսնելով, և այդ օրէն, անոնց թող տուած էր իր ներկայութեանը զուարճանալ սանձարձակ, առանց ամենափոքր խղճմտութեան։

Այս անդամալոյծին փափաքները հասկնալ դիւրին բան մը չէր սակայն։ Թերէզ մենակ ունէր այդ գիտութիւնը։ Շատ դիւրաւ հաղորդակից կ՝ըլլար այս օրամիտուած միտքին հետ, որ դեռ կենդանի և թաղուած էր մեռած մարմնի մը մէջ։ Ինչ կ՝անցնէր այս թշուառ արարածին ներսէն, որ կ՝ապրէր կեանքին ներկայ գտնուելու համար, առանց խիստ ոգեւորեալ խօսակցութեան մը բռնուած։ Միշօ և Կրիվէ կը ծափահարէին իրենց սքանչելի վարուելակերպը։ Այսպէս չարժելով, կը կարծէին քաղաքավար ըլլալ, և միւս կողմէ կ՝զգուշանային սովորական միթարութիւններու ձանձրոյթէն։ Տիկ. Ռաքէն շատ ամրոցած էր առողջ մարդոց հետ գտնուիլը տեսնելով, և այդ օրէն, անոնց թող տուած էր իր ներկայութեանը զուարճանալ սանձարձակ, առանց ամենափոքր խղճմտութեան։

Այս անդամալոյծին փափաքները հասկնալ դիւրին բան մը չէր սակայն։ Թերէզ մենակ ունէր այդ գիտութիւնը։ Շատ դիւրաւ հաղորդակից կ՝ըլլար այս օրամիտուած միտքին հետ, որ դեռ կենդանի և թաղուած էր մեռած մարմնի մը մէջ։ Ինչ կ՝անցնէր այս թշուառ արարածին ներսէն, որ կ՝ապրէր կեանքին ներկայ գտնուելու համար, առանց ամենափոքր մասնակից ըլլալու։ Կը տեսնէր, կը լսէր, անտարակոյս կը դաւեր պայծառ և վշտի կերպով մը և չարժում չուներ, ձայն չուներ արտայայտելու համար իր մէջ ծնած մտածումները։ Իր զգացումները զուցէ կը խեղդէին զայն։ Չէր կրնար ձեռքերը վերցնել, բերանը բանալ, եթէ նոյն իսկ իր մէկ չարժումը, իր մէկ խօսքը աշխարհի ճակատագիրներ որոշէին։ Իր միտքը նըմանն էր այն կենդանի էակներուն որոնք անգիտօրէն կը թաղուին, և որոնք երկրին խաւարին մէջ կ՝արթընան, երկու երեք մէթր հողին տակ կը պօռան, կը տապլտկին, և մարդիկ կ՝անցնին իրենց վրայէն առանց անոնց ահռելի հեծեծանքները լսելու։

Լօռան յանախ կը նայէր Տիկին Ռաքէնի, շրթները սեղմ, ձեռքերը ծունկերուն վրայ երկարած, բոլոր կեանքը իր առոյգ և չարժուն աչքերուն մէջ կեդրոնացուցած և ինքնիրենը կ՝ըսէր.

—Ո՛վ գիտէ միտքը ինչ բանի վրայ կրնայ մտածել... այս մուգերին ներսը անգութ տաժամ մը կ՝անցնի անպատմելու։

Լօռան կը խաբուէր սակայն, տիկին Ռաքէն երջանիկ էր, երջանիկ՝ իր զաւակներուն գորովէն և խնամքներէն։ Իր վիճակը կ՝ընդունէր առանց դժգոհութեան. այն քաջուած և հանդարտ կեանքը զոր վարած էր միշտ և իր ընտանութեան քաղցրութիւնները զինքը կ՝արգիլէին համբութեան ու անչարժութեան տառապանքները խստորէն զգալու։ Տղայ եղած էր նորէն. օրեր կ՝անցնէր անձանձրոյթ, և առջեւը նայելով և անցեալին վրայ խորհելով։ Վերջապէս, նոյնիսկ հրապոյր կ՝զգար խելօք կենալով իր թիկնաթոռին խորը, պզտիկ աղջկան մը պէս։

(Շարունակելի)

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»ի ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹՈՆԸ

ԿԻՒՍԹԱՎ ԷՄԱՌ 119

Վայրենիներուն Նահապետը

Վ. Է Պ

ՀԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐԿԱՒՇԵՐՈՒՆ

68.

Օմա-Բոյեոֆ

Զօրաւոր խումբ մը այս միջոցին անցած էր գնաչէն, և իրենց վրայ յարձակած էր անհաւատալի կատաղութիւնով մը:

Պայքարը ա՛լ հաւասար չէր:

Օքսիները հակառակ իրենց քաջութեան ամրոցեան քաշուիլ, դաշտին վրայ ձգելով մօտ երկու հարիւր դիակներ:

Ի զուր փարձեցին չատ անդամներ անոնք դարձեալ միանալ և ընդդիմութիւնը ձեռք առնել: Նիզակները կրնակներնին հալածուելով, իրենց նահանջը խառնաշփոթ փախուստի մը վերածուեցաւ, և հակառա՛ Դեր-Թօքիի ջանքերուն, որ ահիւծի մը կը պէս կասէր, անոնք փախան չորս կողմ ցիր ու ցան, թշնամին ձգելով բացարձակապէս տէր՝ պատերազմի դաշտին,

Տօն Թատէօ ալ Լէօնի կողմէ յղացուած ծրագիրը կատարեալապէս յաջողած էր:

Ֆռանչիսկոս զորավարին բանակը Պիօպիոյի անցքը սեղմած և առօքանիա կան սահմանը գրաւած էր:

Այսպէս, չնորհիւ զգուշացած խորամանկութեան, այդ տեղը ուր խնդիրը պիտի որոշուէր փոխուած էր, և օքսիները, ինչպէս մանալիք էին, փոխանակ պատերազմը Շելի փոխադրելու, սովորած էին իրենց երկրին մէջ պաշտպանել ինքզինքնին:

Փոխանակ յաղթելու, յաղթուած էին:

69.

Մարդկային զոհը

Ֆռանչիսկոս զորավարին հրամասարութեանը տակ գտնուող բանակը կը բաղկանար երկու հազար հետեւակ մարդերէ, ութը հարիւր ձիաւորներէ և վեց թնդանօթներէ: Կարեւոր ուժեր՝ այս երկիրներուն համար ուր այնքան բազմամարդութիւն չկայ, և ուր յաճախ անբացատրելի դժգոհութիւններ կան բանակները միացնելու:

Երբ ամէն բան լմնցաւ, զորավարը վրանի տակ առաւ իր խումբերը, որպէս զի քանի մը ժամ հանգիստ առնեն, իրենց ընթացքը շարունակելէ և Տօն Թատէօ ալ Լէօնին մօտենալէ առաջ.

Այն վայրկենին երբ զօրավարը իր վերջին հրամանները տալէ ետք, իր վրանին տակ կը մտնէր, Հնդիկ մը ներկայացաւ իրեն:

—Ի՞նչ կ'ուզէք. Ժօան, հարցուց անոր:

—Այլևս պէտք չունին ինծի, կ'ուզեմ որ զիս զրկողին քովը մնամ:

—Աղատ էք ուզածնիդ ընելու, սակայն կը կարծեմ թէ ուժէի աղէկ պիտի ընէք երբ բանակին ընկերանաք:

Հնդիկը գլուխը թօթուեց:

—Խոստացած էի անմիջապէս վերադառնալ ըսաւ:

—Մենակնե՛ք ուրեմն, ես չեմ կրնար և չեմ ուզեր ձեզի հոս պահել, տեսանելով պիտի հաղորդէք:

—Անշուշտ:

—Ուրեմն ճամբայ ելէք, գզուշացէք որ հակառակորդի ձեռք չիյնաք:

—Ապահով եղիք:

—Բարի երթաք ուրեմն, բարեկամ, ըսաւ զորավարը հնդիկին, ու իր վրանը մտաւ:

Մուս մութ էր չորս դին, և լուսինը ծածկուած էր ամպերու հետն:

Հնդիկը չատ դժուարութեամբ էր որ կը քալէր մութին մէջէն:

Շատ անգամ սայտուած էր ետ դառնալ, վախնալով որ վտանգաւոր ճամբաներ էին որ իր առջին կ'ելլէին:

Վարանելով, վարանելով չարունակեց իր ճամբան մինչև որ առաւոտ եղաւ:

Երբ արշալոյսը ծագեցաւ, օձի մը պէս սողոսկեցաւ բարձր խոտերուն մէջ և դողդղալ սկսաւ, հակառակ իր կամքին:

Արեւելքին մէջ, սեսալ քայլ մը առած էր: Առօքանիերուն մէջ ինկած էր, Դեր-Թօքիին խումբին մէջ:

Բայց Բօան դիւրաւ ինքզինքը յանձնող մարդ չէր:

Զը յուսահատեցաւ, և չը խորհեցաւ մինչև անդամ թէ անոնց ճանկին մէջ պիտի իյնայ:

Եւ կարելի եղածին չափ չուտ խուսափելու համար հոնկէ, պէտք եղած միջոցները ձեռք առնել որոշեց:

Քանի մը վարկեան խորհրդածելէ ետք, հակառակ ճամբայ մը ձեռք առաւ, տեղ տեղ կանգ առնելով ուականջ դնելով:

Քանի մը վարկեան ամէն բան աղէկ գնաց:

Թոր լուսինին մը կը տիրէր:

Ժօան չտեսնէ առաւ:

Եթէ քանի մը քայլ առնէր ալ ազատուած պիտի ըլլար:

Դժբախտաբար այս վարկեանին բաղդը իր դէմը բերաւ նոյն ինքն Դեր-Թօքին որ իրեւ եռանդուն հրամատար չորս կողմը քննելու ելած էր:

Դեր-Թօքին դէպ ի իր կողմը քշեց ձին:

—Ցոգնած կ'երեւաք, որովհետեւ երկար ատեն է որ արդէն խոտերուն մէջ կը թափառիք, պէտք է որ գիրքերիդ փոխէք, ըսաւ ծաղրական չեշտերով:

—Իմ ընելիքս ալ ան է արդէն, պատասխանեց Ժօան առանց զարմանալու:

Եւ անմիջապէս դեր Թօքիի ձիուն վրայ ելնելով, բռնեց անոր օձիքէն և

—Ա՛լ իմ ես, պոռաց եթէ բան մը ալ խօսիս, մեռած ես, գիտցած եղիր:

Ժամանակը անցած էր, Դեր-Թօքին ձայնը բարձացուց էր, այնպէս որ պատերազմիկներու խումբ մը իրեն օգնութեան եկաւ:

—Մեռի՛ր, սեսնենք, ո՛վ դեր-Թօքի, ըսաւ Ժօան:

(Շարունակելի)

ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ

Թուականս փողոց — Բանկալթի

Զ. ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Նորոգ կազմակերպութեամբ վարժարանին վեցերորդ Տարեշրջանը կ'սկսի Օգոստ. 20 չորեքշաբթի օր:

Արամ էֆ. Նիկողոսեան և Տիկին Ռոզ Ս. Նիկողոսեան Տնտուչ և Տ. չուհի կարգուած են վարժարանին:

Տէր և Տիկին Նիկողոսեան վարժարանին մէջ պիտի բնակին, գիշերօթիկ աշակերտաց ապահովելու համար ընտանեկան խնամեալ կեանք մը:

Ընտրեալ ուսուցչաց մարմնոյ մը լուրջ և խղճամիտ աշխատութեանց չնորհիւ կը յուսանք պահել մեր ազնիւ կոչումը:

Մանչ աշակերտաց համար Հայ. Օսմ. Ֆրանս. Դերմ. և Անգլ. լեզուներու և գիտութեանց ուսուցման հետ մասնաւորապես այժ պիտի տրուի առեւտրական ճիւղերուն:

Իսկ աշակերտուհեաց համար լեզուներէ և գիտութիւններէ զատ մեծ խնամք պիտի տարուի կարի, ձեւի կամ ձեռագործի:

Հիմնադիր-Տնօրէն
Ց. ԼԻՈՆ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

Վարժարանիս Տնօրէնութիւնը ամէն օր պատրաստ է ընդունիլ իրենց զաւակաց արձակուրդ թիւեն ընել տուող մեր ընտանիները: 1—4

ՔԷՕՇՔԼԻ ՀԱՄԱՄԸ

Պու քէրրէ միւճէտտէքն սինիլէճէք տէրէճէտ թամիրան վէ թէֆրիրան իճրա խիրմիշ օլան «Պայազիտտէ Գոմ Գարու եօլունտա Թաշան Թաշը եօգուչընտա» վազը Բէշշլի համամբէնն սուը զանէն Գրդդ Զէչմէ օլմագ վէ հրգիզը սրհէլթ նօղթան նաղարընտան թանդիֆանա տա տիկիր Տամամլարա նիսպէթէն ֆէլվգէլատէ արգգամ քոխիմէք վէ խատմէլէր տալսի ազաա իտիլտիկի զէման էլէկթրիկ վրլէրիլէ չաղրըլմագ իւզրէ թազմարը թէճմիս խիրմիշ օլուգ, օսալարտա պիրինճի տէրէճէտէ թազամ օլարագ, քէսէ սապոն 5, քէսէ սապոն տակիլ օլմաղրը հալաէ 3 վէ սուֆալարտա չգգմա իլէ 2 դրուշ մագթուէն ալընճաղընտան, թէչրիֆ պուլուրտաղ զէվամը քիրամէն էղէրը ճիչէթ մէճիճուն զալանագլարը իլան, վէ ճուման, բազար կիւնլէրի ազչամա գառար էրքէքլէրէ, վէ սակիր կիւնլէր տակի սապահկարը սաամ հանէն անրա գարշրարտա քիչտաէ օլուսուզը պէյան օլունուր: 6—1

ՏՕՔԹԷՕՐ

Վասանթէն Նալբան

ԲԱՐԻՍ ՄԷԹԹԷՊԸ ԹՐՊԻՃԷՍԻ ՆՏԷՆ

ՏՐԳԼՕՄՍԼԸ

Տօքթէօրը մասնագիտացեալ է կիւն գէյ Օգլունտա, Քիւչեք Բարմա գ Գարու գիր նօմէրօլը մուսայէնէխանէ սէ եօլէնտէն ոսնրա Ալաֆր. 1ալն 4է գառար խաթէկկանը գապալ լիսէր:

ՆԻՔՕԼԱՔԻ ԲԱԲԱՏՕՐՈՒԼՕՍԸՆ

ԽՍԼԻՍ ԶԷՐԹՈՒՆ ԵՒԴԸ

ՄԱՄՈՒԼԱՔԸ ՕՍՄԱՆԻՃԷ

Հիւքիւմէքը Սէնիլէնին իմիթիլը մախսուսպուր հալ եղգանմագ վէ սիւգիւմիզ զէթիուն եաղը վէ խալխ սապոն ֆապրիգաը

Սբանպոլտա Եաղ Իսկէլէսինտէ 29 նուամէրօլը մաղազա

Մամուլաքը Օսմանիյէ նամբրլա մէվգէքի ֆիրուխթա վագ վէ ուսուլը ֆէնէ մուվաֆգգ սուրէթաէ թագիր վէ իմալ իսիմիզ օլան զէթուն եաղը վէ սապոնարըմզդան էնանի միքէպերէ վէ միւհէբէմ մի՝ զէրէլլէրիմիզ նէգամնէք գազանմըշ օլաս՝ ղըմզդ իսիթիպար վէ հիւսնը թէվֆէհիսին պիր գաթ առան թէվեհի զրմիրնա մէարիֆաքը քիւլիյէ իսիթիպրլա էմթաի մէկգիւբէի օն սէրէճէտէ վէ մուգիթէ զէյսաը ֆէնէնիլէ սարիէհնտէ իմալ իսիմէ գ ֆիքրիյլէ պու ալէֆ էվլօրառան միւճէտտէնէ վէ եէնի սիսթէմէ մաքնիսար ճէլգ իսիտիրմի. պու վէճճիլէ ֆէվգէլատէ օլարագ իսիթնար վէ իմալ իսիլէն խալխ զէյրուն եաղլարրմ իսիթիյագ ալէմմիքնի հավի վէ մէօրը զանիյէմ իլէ մէմուր չիյէլէր վէ պիր գէյլէն օն գրյէլիք քէնէքէլեր տէրունիտէ քէլէվէլ գէյլէի 8 ղչ տան վէ քէգալիք համամ վէ էլ եր գանմասընա վէ չամաչրա մախսուս սոֆի զէյրուն եաղնաան մամալ սապանլարրմ տախ մէգքիր մաղազամըզդա վէ չէրիրմիզին պէօյիք պագ գալ մէլքեանլարրնա ֆիրուխթ իսիլմէքէտ սիր: Էմթաի մէգքիրէ, սարիլերի իլէ մուգայէսէ պէսյանրուզուր իսէ սարիիյամա նրսֆ նիսպէթիսէքի մէնֆաաթրն հուսուլի քէշահիր իսէր. Քէնիրլէպէի իսէ մաղազամըզդան պիր չիէ վէ պիր բաքէթ զէյթուն եաղը վէ սապոն իլիրդա վէ խիրիվալ վէ ֆէնէնէն թագիր վէ մուգէչէնէքլէ թէ հագգուզ իսէ էնէ գիսի, ֆէնէնէ թաթպիգն պատէմաէլէնէ աքսիսինի իսապաթ իսէն զէվամա տախի 100 լիրա իքրամիյէ վիրիլէճէկի արզ ու իսան օլունուր: 48—19

ՄՕՏԱԿԱՑ դաւառի մը համար Տնօրէն-դասախօս մը կ'ուզուի գոհացուցիչ ամսականաւ: Դիմել Մանզուսկի Խրմբագրատունը, առաւօտեան մինչև կէս օր:

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Մ. Մարտիրոսեան

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Է

Երա, Սու-Թէրազի Փողոց, թիւ 4 (Թոզաթլեան տնճարանի դիմացի փողոցին մէջ)

ԿԸ ԴԱՌՈՒՑԱԾ ամէն տեսակ ակռայի և լիսեռի հիւանդութիւնները, փոխած ակռաներու ամենատարբեր ցուերը լաբորատորիա կատարելով քիչ ատենուան մէջ հաստատուն կերպով կը լեցնէ առողջ ակռաներու նման մինչև Լերլը գործածուելու պայմանաւ:

ԲՈՒՐՈՒԱԶԻՆ ՆՈՐ ՄԵԹՈԴՈՎ ռակիի, բլաթինի և քաուչուքի վրայ նուրբ, դարակատար և դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստէ՝ յար և նման բնականին:

ԸՍՏ ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ԴՐՈՒՈՒԹԵԱՆ՝ փոխած և կորսուած ակռաներու արմատները առանց հանելու կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ կը վերադրէ անոնց վրայ առանց քիմքի ակռաներ և ոսկիէ «քուռոններ»:

Շատ փոխած ակռաները և լինտերու մէջ անյաջողած արմատները կը հանուին ԱՌԱՆՑ ՑԱՒԻ:

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 9էն 5 (Ը. Ե.), կիրակի օրերը ժամադրութեամբ:

☞ ԾԱՆ.— Ակէ առաջ գտնուած տունս ուրիշի մը կողմէ վարձուած ըլլալով, չփոխուելանց տեղի չպրուելու համար հրապարակաւ կ'աղդարարէ թէ, գարմանատունս բոլորովին ՍՈՒ ԹԷՐՍԶԻ ՓՈՂՈՑ փոխադրուած է և հրապարակի վրայ ուրիշ մասնաճիւղ չունի:

ԱՓՕՍԹՕԼԻՔ ԻՆՍԹԻԹՈՒԹ, ԳՈՆԵԼ

(ՁԵՆՆՆԵՆՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ)

Վարժարանս կ'աւանդէ՝ մեր երկրին մէջ գտնուող Ամերիկեան միւս գպրոցներուն յարեւնման ծրագրով մը՝ Օսմ., Հայ., Ֆրանս. և Յուն. (Յոյներու համար) լեզուները, ինչպէս նաև Բնական, Բնապատմական, Ուսողական, Փիլիսոփայական եւն. գիտութիւններ. իսկ իրեն արաւեան կ'ուսուցանէ կասագործութիւն, լոսանկարչութիւն և ջուրնակարութիւն: Առկէ զատ յատկապէս տարեշրջանէն սկսեալ պիտի հաստատէ 3 տարուն

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ մը՝ ուր մասնաւոր ինամքով պիտի դասաւանուին գործնականապէս Առեւ. Աշխարհ., Քուար., Տոմարակալութիւն, Օգնագիտութիւն, Վաճառականական Սեղանաւորական գործողութիւններ, Պաշտօնական և ոչ-պաշտօնական ամէն տեսակ գրութիւններ՝ Օսմ., Հայ., Ֆրանս. լեզուներով եւն. եւն., և այս ճիւղին աշակերտները տախնուած չպիտի ըլլան գոլէճական միւս դասերուն հետեւելու: Տարակոյս չկայ թէ այս նորութիւնը որ կը պակսէր մեր մէջ մեծ օգուտներ պիտի ընծայէ հասարակութեան: Դիւրօթիւնիներու դպրոցական տարեշրջանը է միայն 10 Օսմ. ոսկի: Նոր տարեշրջանը պիտի սկսի Սեպտ. 11/24էն: Աւելի մանրամասն տեղեկութեան համար դիմել՝ Տնօրէնին վերոյիշեալ հասցէն. Ա. Ս. Հակոպեան. Դոնեալ 2—6

ՀԱՑ ՍՆՏՈՒԿԱՅԻ ՀԱՐՍՆԻՔԻ

ՍԱՔՍՈՒՏ ԳԸԼԸՋՋԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Էսկի-Զապթիյէ

ԱՊԱՌԻԿ ՄԻ ՈՒԶԷՔ ԶԳԻՏԻ ՏԱՄ ԱՊԱՌԻԿ ԶԳԻՏԻ ՏԱՄ

Ճամբորդներու սար 5% զեղչ

ՎԻԵՆՆԱԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Ի ԲԱՆԿԱԼԹԻ

ԳԱՐԴ ՏՈՒՐԵՇԵՐՋԱՆ

Վարժարանս հաստատուած է 1857ին. Նպատակն է՝ աշակերտաց տալ կրօնական, բարոյական և գիտնական կրթութիւն մը: Վարժարանին վարչութիւնը՝ Վիեննայի Մխիթարեանց ձեռքն է: Ուսանողական մարմինը (corps enseignant) որ կը բաղկանայ Միաբանեներէ եւ վկայեալ արտաքին ուսուցիչներէ, պիտի կազմուն այս տարի 24 հոգի: Ուսմանց ծրագիրն է՝ արդի Էրկրորդական դպրոցներու (école secondaire moderne) յատուկ յառաջադիմութիւնը, որ կը համապատասխանէ գերմանական rkալական դպրոցին (Realschule) յառաջագրին. բայց քաղ կարի յարմարցուած է այս ծրագիրը միջավայրի պիտոյից: Վարժարանին կատարեալ ընթացքն աւարտող աշակերտները կրնան չատ դիւրութեամբ և առանց ճնճղութեան Եւրոպայի ոչ է բարձրագոյն վարժարանն յաճախել՝ ուսմունքը շարունակելու համար (ինչպէս ունինք աշակերտներ ի Վիեննա, Զուիցերիա և կամ կրնան վաճառականութեան ձեռնամուխ ըլլալ: Աւանդուած լեզուներն են՝ Հայ. Տեկ. Գաղղ. Գերմ. և Անգլ. (վերջին 2 տարիները: Գաղղիերէն լեզուն գործնականապէս սորվելու համար՝ աշակերտները պարտաւորեալ են միշտ նոյն լեզուն խօսելու, եւ իրենց վրայ պիտի հսկեն գաղղիացի Մարիստներ, զորոնք յատկապէս բերել տուաւ վարչութիւնս Բարիզեն: Այս տարի 3 պիտի ըլլայ ասոնց թիւը: Ամէն ամիս ծնողաց կը զրկուի հաւեմատական ամսացուցակ մը, որուն մէջ մանրամասն կը նշանակուի աշակերտին բարոյական և ուսուցչական վիճակը, իւրաքանչիւր դասերու մէջ առած նիշերը եւն.: Վարժարանս կը գտնուի ընդարձակ ծառաստանի պատէզի մը մէջ. ունի իր յատուկ բժիշկն ու իր դեղարանը 1903—1904 դպրոցական տարին պիտի սկսի Սեպտեմբեր 1/14 Բ., օրը: Դպրոցամուտի քննութիւնները պիտի կատարուին Օգոստոս ամսոյն 20ին և 30ին, իսկ դասերը կը սկսին կանոնաւորապէս Երեքշ. օրը՝ Սեպտ. 2ին: Հրատարակուած է վարժարանի 5րդ տեղեկագիրը: Վարժարանիս նկատմամբ ընդարձակագոյն տեղեկութիւններ ուզողը՝ թող դիմէ վարժարանի վարչութեան (Երկ. Ուրբ. և Շաբ. օրերը:

Թոշակ տարեկան ամենայն ծախիք դիւրօթիւններու համար 30 լիրա օսմ. ներկայութիւններու համար 20 լիրա օսմ. արտաքիններու համար 10 լիրա օսմ.:

ՎԱՐԻՉ
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼ Վ. ՄԷՆԷՎԻՇԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Բանկալթի
P. GABRIEL Dr. MENEVICHIAN
6—15 Constantinople, Pancaldi

ԸՆԹԱՑՔ ՆԱԽԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

Աշխատասիրութիւնք Դր. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

1. Բնական, Բաղ. և Տեղագրական Համառօտ Աշխարհագրութիւն՝ Տարրական Դասընթացքներու համար: Գին 100 փարայ:

2. Բնական՝ Քաղաքական և Ուսումն. Աշխարհ. Մէջին Դասընթացքներու համար. Երկ. տպագրութիւն.— Գին 4 գրուշ:

3.— Բնական, Բաղաքական և Տնտեսական Աշխարհագրութիւն՝ Բարձր. Դասընթացքներու համար՝ Երկ Տպագրութիւն.— Գին 6 գրուշ:

Ուսումն. Խորհրդոյ Կրթական ծրագրին և մանկավարժական նորագոյն ուղղութեան ոգւոյն մէջ գրուած դասագիրքերը որոնք ընդհանուր գնահատութեան արժանացած են, կը գտնուին բոլոր գրավաճառաց և հեղինակին քով, և կը ծախուին չատ դիւրացուցիչ զեղչերով: 5—5

ԱԶԴ.— Պարտիզակ գիւղախումբին նախկին մալ-բեհիթիպի Եսարի Հայրէպտին էֆ. Ոսմիկանութեան Դրան դիմացը գրասենեակ մը բացած է, ուր կը խմբագրուին ամէն տեսակ աղերսագիր և այլ պաշտօնական գրութիւններ: Գաւառներէ ալ յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին և հարկ եղած դիւրութիւններ կը տրուին:

ԱՊԱՌԻԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Հէրճաձի

ԱՊԱՌԻԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄ

ՑԱՃԱԼՈՐԴԱՑ

ԴԻՒՐՈՒՔԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՎԵՐՋԻՆ ԴԻՆ

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՔ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՈՀԱՐԵՂԷՆՆԵՐ ՈՒՆԵՆԱԼ ԴԻՄԵՑԷՔ Պոլիս Ոսկերչաց Շուկայ Մեծ Փողոց, թիւ 13

ՀԷՐՃԱՁԻ վաճառատունը ունի եւրոպական ճաշակով պատրաստած գոհարեղէններ, ամէնքն ալ առաջնակարգ ըլլալու պայմանով:

ՀԷՐՃԱՁԻ վաճառատան գիները անմրցելի են:

ՀԷՐՃԱՁԻ վաճառատունը ունի արծաթեղէն տպրանքներ:

ՀԷՐՃԱՁԻ վաճառատունը ունի ժամացոյցներ և արծաթեայ գաւազաններ:

ԳԱՅՄԱՆՆԵՐ

Հարիւրին 20 կանխիկ, մնացեալին համար յաբաթական հարիւրին 5 վճարում

ԿԱՆԽԻԿ ԳՆՈՂԻՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԻՒՐԻՆ 5 ԶԵՂՔ

Գործածուած գոհարեղէնները եթէ վնասուած չեն % 10 զեղչով եւ կ'առնուին

Իսկ ապառիկ գնողներէն % 15 զեղչով եւ կ'առնուին:

Ը՛ԻԹՆԻՕՆ

ԵԱՆԿԸՆԱ ԳԱՐՃԸ ՎԷ ԷՕՄՐ ԻԶՈՒՆ ՍԻԿՈՒՐԹԱ ԳՈՒՄԲԱՆԻԱՆ

1828 ՎԷ 1829ՏԱ ԹԷՔՍԻՍԻՍ ԻՏԻԼՄԻՇ

Բարիսէ Բլաս Վանտամա, 9 նօմէրօլու սարբէի խուսուսի:

ԱԲԻՒՐ ՇԻՐԱԿԷՆԻ

Սէրմաեէ վէ իմթիեաթ 107,000,000 ֆր.
Սէնէնին մագազէսը 21,000,000 »
Էօսէնէն զիեան 252,000.000 »
Սիկուրթայը խանէլերին գէյմէթի 19,000,000 »

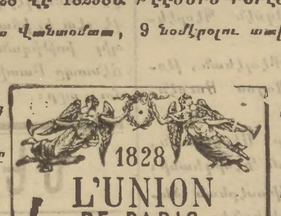

ԷՕՄԻՐ ՇԻՐԱԿԷՆ

Սէրմաեէ վէ իմթիեաթ 153,000,000 ֆր.
1900 մագազէսը 17,000,000 »
Էօսէնէն զիեան 120,000,000 »
Սիկուրթայը էօմիր 260,000,000 »

ՊՈՒ ՇԻՐԱԿԷՆԻ զանէլէ մուսաիտ չէրանթ իլէ Թուրքիատա սիկուրթա գալմատէ

ԷՕՄԻՐ ՍԻԿՈՒՐԹԱՍԸ տախի միւթէէլիֆ սուրէթաէ վէ խուսուսի էվվէն ֆիեաթլա էօմիր սիկուրթա իտէր:

ՇԻՐԱԿԷՆԻՆ ՊԱՆԴԱՍԸ «Պանգ Օթթոման» օլուգ, Սթանպոլ Ամանաբ տախի Սթանպոլտա Սուլթան Համամլնտա Դաթբրնը Օգլու բասամջնտա սարը:

ԱԹԼԱՍ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1808ԻՆ ԺՕՐԺ Դ. ԹԱՔԱՒՈՐԻՆ ՕՐՈՎ

	Անգլ. բանկի
Դրամագլուխ.—	3,437,000
Արկածելոց վճարուած.—	15,000,000

Այս ընկերութիւնը յանձնարարելի է իր գործառնութեանց ընդարձակութեան և վճարումներուն կանոնաւորութեան համար:

ԱԼԱ ԾԻԹԻՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Փոխադրութեան ճիւղ

Դրամագլուխ	5,000,000 ֆր.
Պահեստի դրամագլուխ	1,000,000 »

Ապահովագրութիւն Ծովի, Ցամաքի և Դեռի ճամբրդութեանց Շոգենաւով Առագաստանաւով, Բեռնանաւով և Կրկնաթուղիով: Դիւրամատչելի պայմաններ և սակագիններ:

ԶՈՒԻԶԵՐԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԿԱՍԻ ԴԵՄ

Վէնքէրթիւրի մէջ հիմնուած

Այս ընկերութիւնը յանձնարարելի է իր չատ դիւրամատչելի պայմաններով արկածներու մասին:

Գրասենեակ Պոլիս, Թուրքի խան, Թիւ 11

Դեր. Գործակալ — Ընդհ. Գործակալ

ՆԻՇՈՂԼՈՒ ԾՈՐԱՅՈՒՆԵՒ — ԾՈՐԱ ԴԱՊԵՐԵԱՆ

ՏԷՐԱՊԷՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՆՑ ՄԱՐԴԱՍԻՐԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՍՏԱՅԻ ԳԻՐՔԵՐՈՎ ԳՐԱՎԱՃԱՌՈՒԹԻՒՆ

Փոստի գիրքերով գրավաճառութիւն մը՝ «Պարսկաստան» լրագրատան դիմաց, Գրիգոր Գրամատիկոսի Գրատուն, Թիւ 6—7 սենեակներուն մէջ, Գրիգորիանց Դարձ. Ամէն տեսակ գրքեր մանրամասն ամէն տեսակ գրքերու գրաւաճառութիւնը կը կատարուի ամենայն ազնուութեամբ, ամենայն արագութեամբ, ամենայն ազնիւ գիներով: Գրքերու ամենայն տեսակներ, գրիչներ, գրչամելան, գրչամելանի թանաք, գրչամելանի գաւազան, հատիկ, ամրակներու գրչամելան, գրչամելանի գրչամելանի գրչամելանի